

ONDERZOEK:
Ingelmunster, Bollewerpstraat

Voorliggend document is een:

Melding vooronderzoek	
Verslag van resultaten	+
Programma van Maatregelen	
©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.	

INHOUDSOPGAVE	
1	Situering binnen het archeologietraject 2
2	Inhoud en opbouw van het document 3
3	Bijlagen..... 3

1 Situering binnen het archeologietraject

HUIDIG ONDERZOEK	een archeologienota met uitgesteld traject, bestaande uit een bureaustudie
ADVIES	Prospectie met ingreep in de bodem in uitgesteld traject

Het huidige onderzoek situeert zich binnen het archeologisch traject als volgt:

		Bureauonderzoek	<<
	Archeologienota		
Uitgesteld traject			

2 Inhoud en opbouw van het document

Het voorliggende document bevat volgende onderdelen:

DEEL 1	Administratieve fiche	+
DEEL 2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	+
DEEL 3	Onderzoeksopdracht: bureaustudie	+
DEEL 4	Onderzoeksopdracht: landschappelijke boringen	
DEEL 5	Onderzoeksopdracht: prospectie met ingreep in de bodem	
DEEL 6	Assessment van landschappelijke data	+
DEEL 7	Assessment van aardkundige data	+
DEEL 8	Assessment van historische data	+
DEEL 9	Assessment van archeologische data	+
DEEL 10	Synthese en waardering	+
DEEL 11	Omschrijving van de maatregelen	

3 Bijlagen

Het voorliggende document is voorzien van volgende bijlagen:

BIJLAGE 1	Inventaris (plannen, foto's, ...)
BIJLAGE 2	Kaarten op A4, A3 of A2 (topografisch kaart, kadasterkaart, ...) > opgenomen in deel 1
BIJLAGE 3	Boorrapporten (DOV, ...)
BIJLAGE 4	Geplande toestand van het onderzoeksgebied: plannen, sneden, ruimtelijke visie, ...

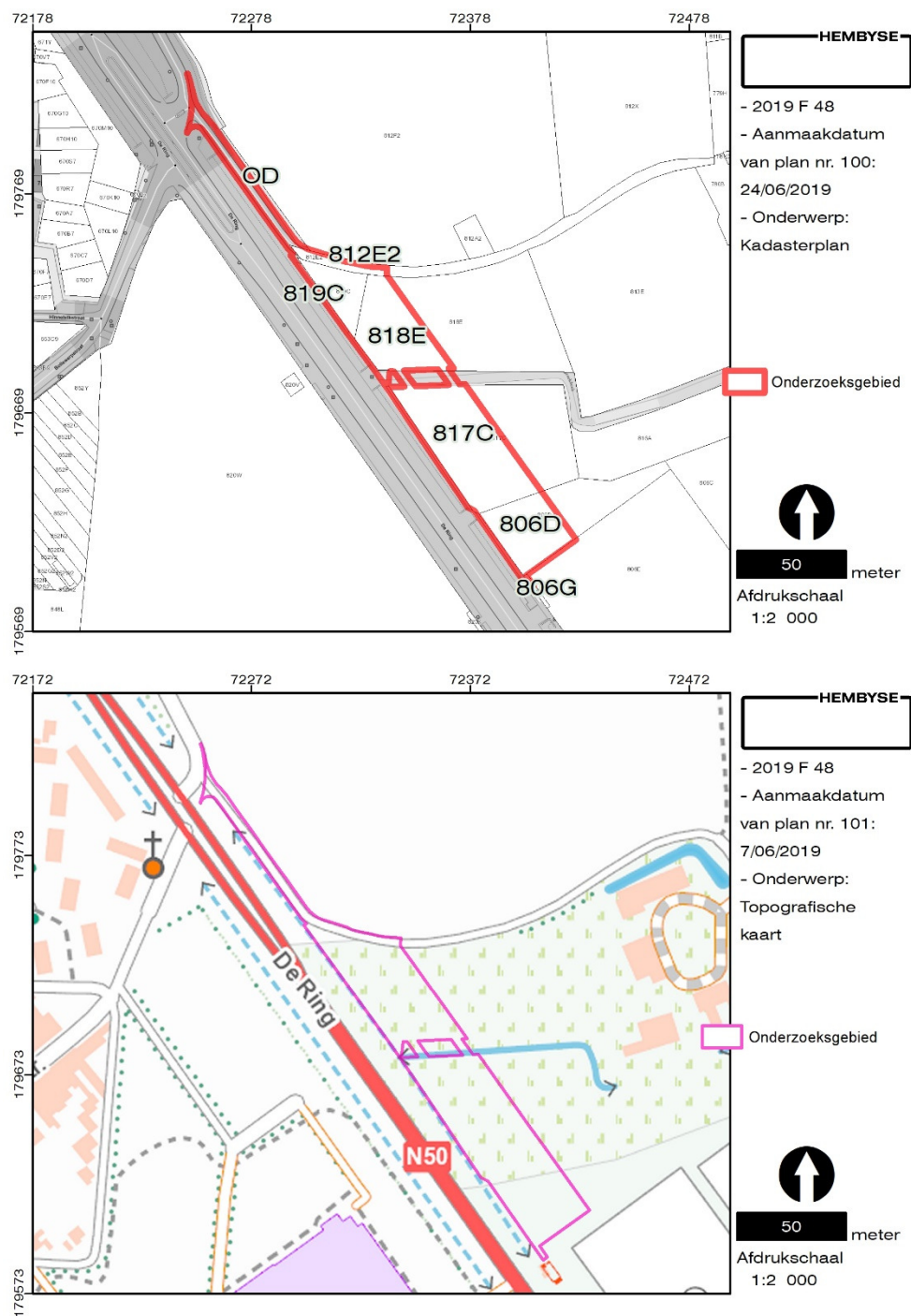
ONDERZOEK:
Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL	1
Administratieve fiche/Privacyfiche	
©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.	

INHOUDSOPGAVE	
1	Situering van het onderzoek 2
2	Projectcodes 4
3	Betrokken actoren..... 4
4	Bewaring van de data 5
Figuur 1.	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart en de topografische kaart. 3
Figuur 2.	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en de IOED-dekking..... 6

1 Situering van het onderzoek

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Ingelmunster	
Deelgemeente		
Straat en straatnummer	Bollewerpstraat z.n.	
Kadastrale situering	Afdeling	3
	Sectie	B
	Percelen	Openbaar domein, 812E2, 819C, 818E, 817C, 806D, 806G
Lambert 72-coördinaten	NW	X: 72249,536 x Y: 179822,214 m
	ZO	X: 72406,981 x Y: 179587,533 m
Oppervlakte	5452,82 m ²	0,54 ha
Oppervlakte bodemingreep	5452,82 m ²	0,54 ha
Datum van toekenning van de opdracht	23 mei 2019	
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.	
	Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.	
Opgemaakt volgens CGP	Versie 4.0	
Duur van het onderzoek	7 werkdagen	
Kostprijs van het onderzoek (privacyfiche)		



Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart en de topografische kaart.

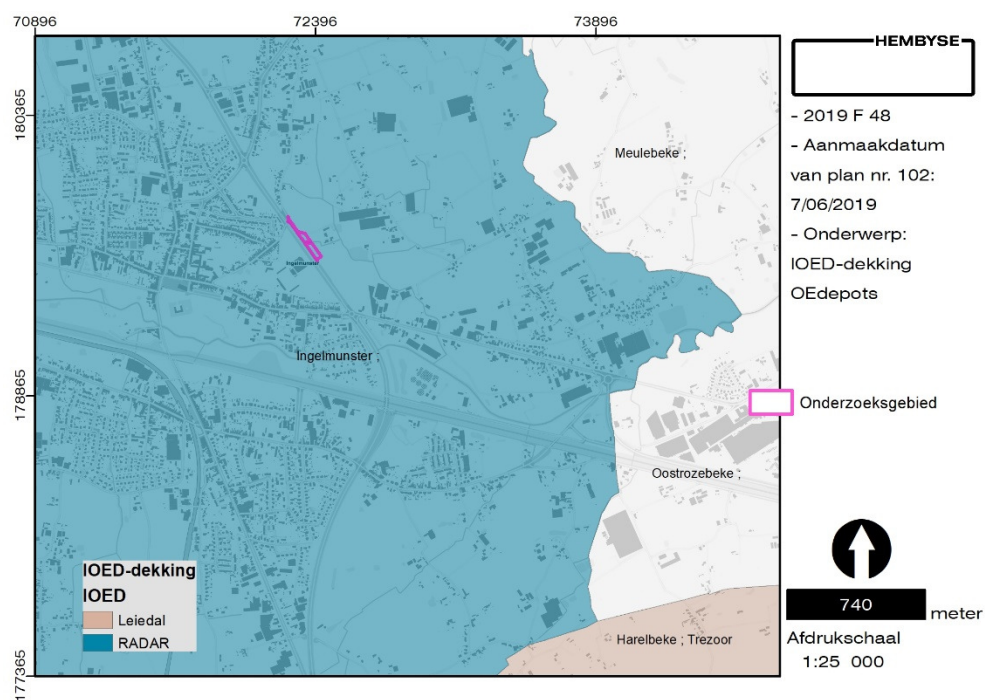
2 Projectcodes

Bureaustudie	2019 F 48
Landschappelijke boringen	n.v.t.
Verkennde boringen	n.v.t.
Waarderende boringen	n.v.t.
Prospectie met ingreep in de bodem	n.v.t.
Opgraving	n.v.t.
Interne projectsigle Hembyse bvba	ING-BOL

3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse bvba (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
Geraadpleegde (regio)specialisten	Nvt.	
Initiatiefnemer (privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Omgevingsvergunning:	Stedenbouwkundige handelingen	Verkaveling — van gronden

Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2019
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse	92
Archeologie, volgnummer:	
Bibliografische referenties	De Smaele B. & Pieters H., 2018. <i>Archeologienota naar aanleiding van de inrichting van een publieke parking langs de Bollewerpstraat te Ingelmunster</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 92, Gent.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse bvba Kastanjestraat 26, 9000 Gent
Zakelijkrechthouder van het archeologisch ensemble (privacyfiche)	
Bewaring archeologisch ensemble	n.v.t.
Gebruiker van het archeologisch ensemble	n.v.t.
Bevoegde IOED	RADAR
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	(nog) geen OEDepot erkend



Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en de IOED-dekking.

ONDERZOEK:
Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL	2
Beschrijving van het onderzoeksgebied	
<i>©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.</i>	

INHOUDSOPGAVE

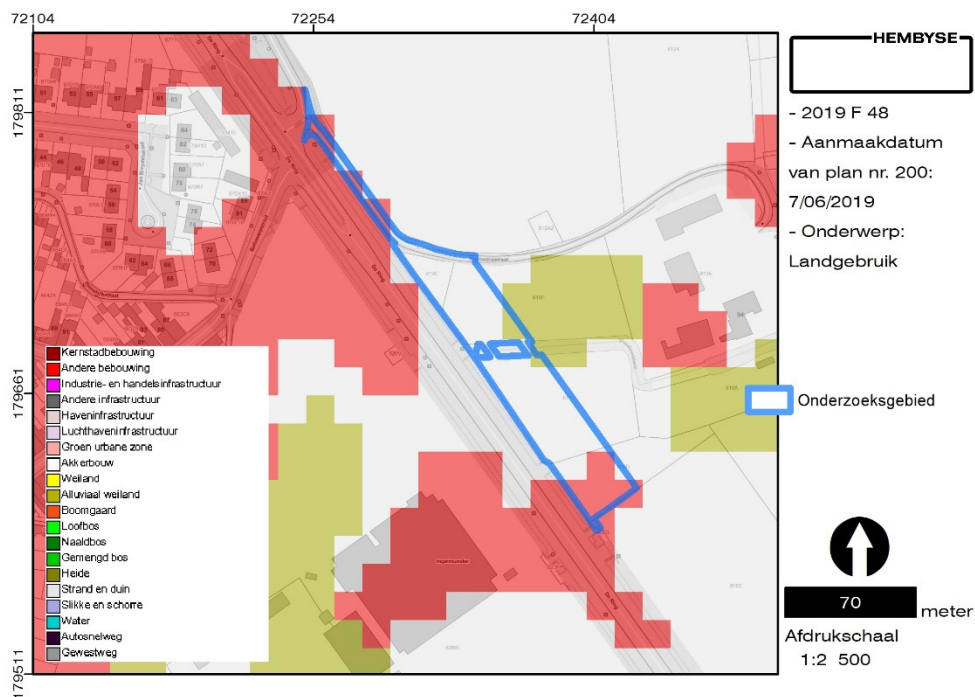
1	Beschrijvend gedeelte.....	2
1.1	Huidige situatie: landgebruik	2
1.2	Huidige situatie: bodembedekking	3
1.3	Ruimtelijke ordening	7
1.3.1	Gewestplan.....	7
1.3.2	RUP/PRUP/BPA ?	8
1.4	Beschrijving geplande werken	8
1.5	Impact op het archeologietraject	10
2	Tussentijds besluit.....	12
3	Bibliografie	13
4	Lijst van figuren	14

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Huidige situatie: landgebruik

De huidige fysieke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige bodemgebruik op het archeologietraject ?

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten oosten van het historische dorpscentrum van Ingelmunster, net ten noordoosten van de Ringlaan, die Kortrijk met Meulebeke verbindt. Dit deel van de gemeente is letterlijk een raakpunt tussen de verstedelijking en de nog landelijke gebieden tussen Ingelmunster en Meulebeke. Vanuit de Bollewerpstraat heeft men in oostelijke richting nog een zicht op een vrij ruraal landschap.

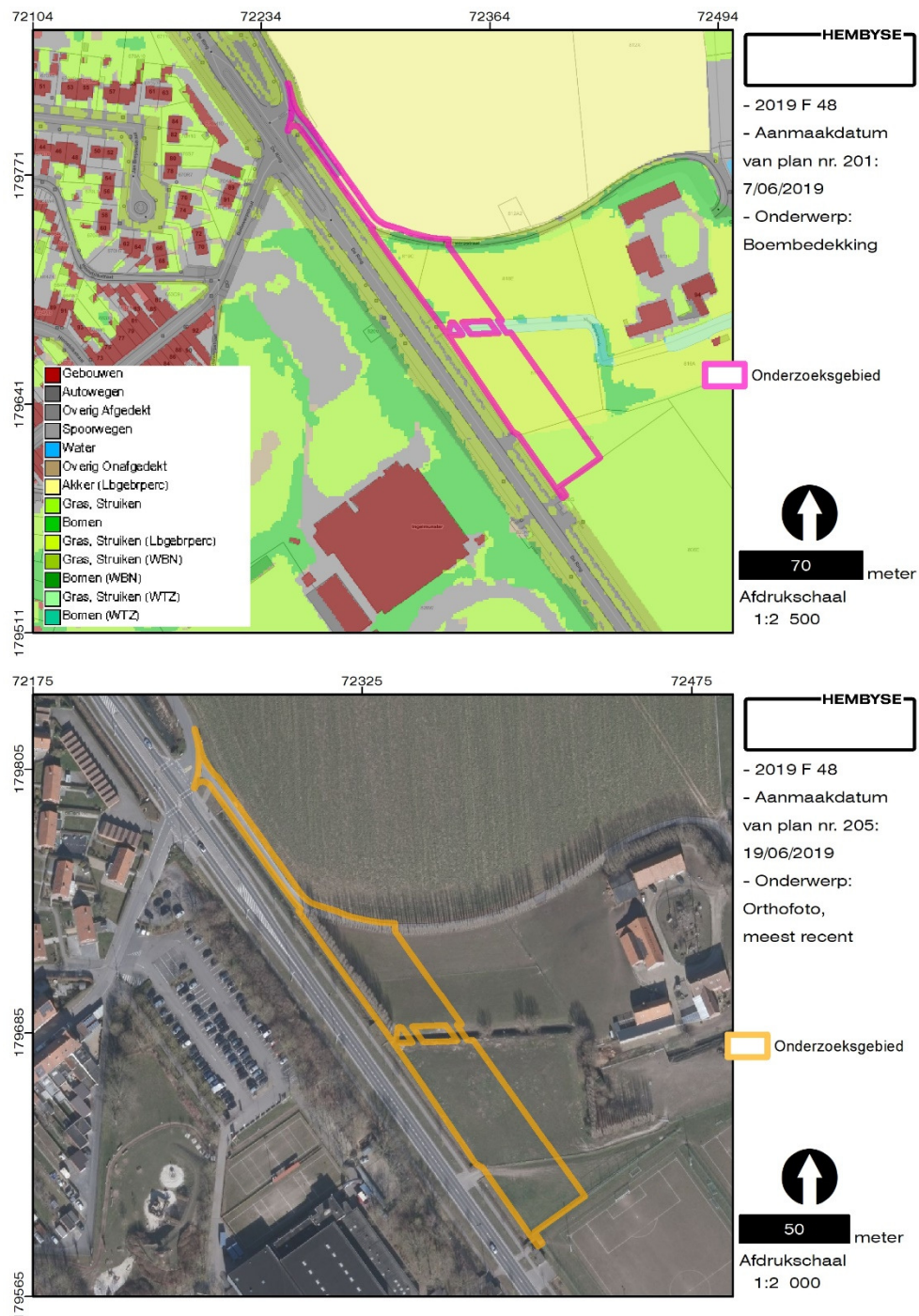


Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand van de regio.

Het onderzoeksgebied staat dan ook gekarteerd als in gebruik als akkerland en alluviaal weiland, met delen die gekarteerd staan als “andere bebouwing”. Deze kartering sluit eerder aan bij de bebouwing en de wegen ten westen van het onderzoeksgebied. Dit landgebruik komt ten dele terug op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen.

1.2 Huidige¹ situatie: bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier.



Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand. Onder: meest recente orthofoto van het onderzoeksgebied.

¹Ten tijde van de opmaak van de archeologienota, dat is tussen september 2018 en mei 2019.

De huidige toestand van het onderzoeksgebied kan hieruit volledig worden afgelezen.

Het grootste deel van het onderzoeksgebied staat ingekleurd als gras en bomen, dit is akker- en weideland dat in de noordwestelijke hoek afgezoomd is door een enkele populierenrij.

Op basis van het plaatsbezoek, uitgevoerd op 12 juni 2019, kan worden gesteld dat de gekarteerde bodembedekking en het landgebruik overeenkomen met de vastgestelde situatie op terrein. De toekomstige noordelijke toegangsweg is een bestaand gabarit van de Bollewerpstraat, dat een verbinding vormt tussen de Ringlaan en de hoeve (Bollewerpstraat 94) ten oosten van het huidige onderzoeksgebied.



Figuur 3. Zicht op het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, zijnde de toegangsweg naar de Bollewerpstraat nr. 94.

Het centrale deel van het terrein is gedeeltelijk omzoomd met relatief jonge populieren en is een grasland, waarop een emoe (*Dromaius novaehollandiae*) geweid is. Deze grote en krachtige loopvogel wordt binnen zijn weide gehouden door een hek rondom het onderzoeksgebied en de brede Meusbroekbeek. Deze beek snijdt doorheen het onderzoeksgebied en ten zuiden ervan is de bodem in gebruik als een weide (er waren geen dieren aanwezig).



Figuur 4. De Meusbroekbeek in noordoostelijke richting en de oplettende emoe.

De Meusbroekbeek zelf is een relatief brede beek die via een baksteen duiker onder de Ringlaan geleid wordt. Het zuidoostelijke uiteinde van het onderzoeksgebied is een gemaaid grasveld dat een doorsteek vormt tussen de Ringlaan en het akkerland ten oosten van het onderzoeksgebied.



Figuur 5. Zicht op het onderzoeksgebied in zuidoostelijke richting (boven) en noordwestelijke richting (onder).

Samengevat kan worden gesteld dat het onderzoeksgebied, op enkele logistieke belemmeringen (toegankelijkheid – oversteken van de gracht, de aanwezigheid van een emoe) na, beschikbaar is voor een vooronderzoek, indien dit noodzakelijk zou blijken voor een inschatting van het archeologisch kennispotentieel. Het is echter zo dat de initiatiefnemer de omgevingsvergunningsaanvraag zeer snel moet kunnen aanvragen, er is dus een economische onwenselijkheid voor het uitvoeren van een vooronderzoek met ingreep in de bodem in een regulier traject.

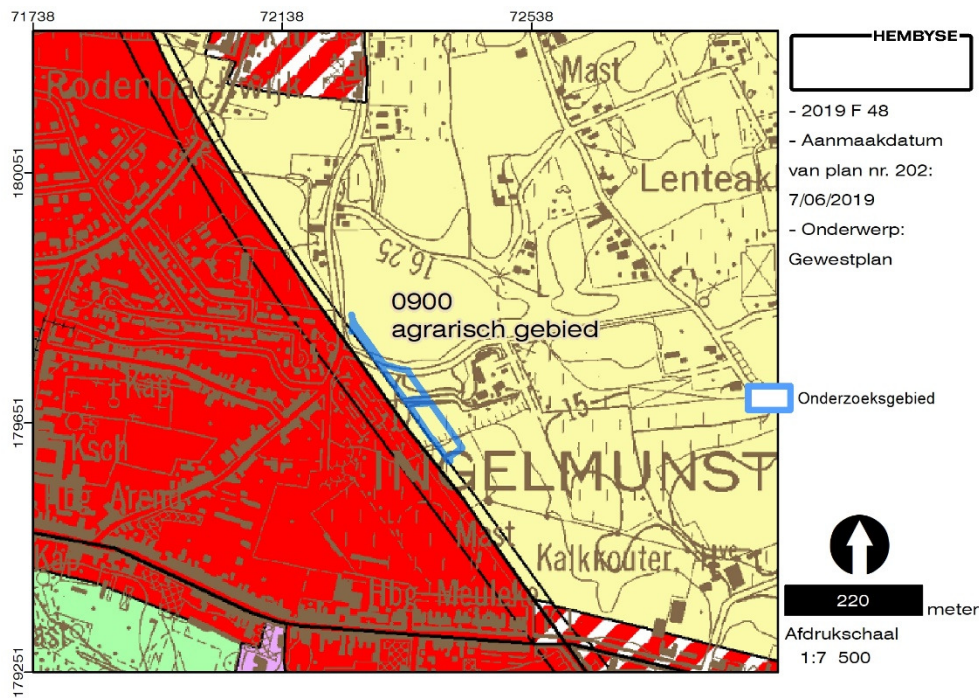
Dit impliceert dat een vooronderzoek met ingreep in de bodem in een uitgesteld traject dient te gebeuren.

Nu het archeologietraject gekend is, kan de onderzoeksopdracht worden afgebakend.

1.3 Ruimtelijke ordening

1.3.1 Gewestplan

De gemeente Ingelmunster valt binnen het gewestplan 'Kortrijk', dat dateert uit 1977. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens dat gewestplan in een agrarisch gebied.



Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan 'Kortrijk'.

Ondanks deze gekarteerde bestemming zal een vergunning verleend kunnen worden voor de bouw van een parkingcomplex, namelijk:

*"De gronden zijn [] gelegen in agrarisch gebied, maar de vergunning zal [] verleend worden in het kader van werken van algemeen belang."*²

Het Gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000.

² Mondelinge mededeling Gemeente Ingelmunster.

1.3.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschallig niveau. In het verleden werden gemeentelijke bestemmingsplannen aangemaakt om het gewestplan te verfijnen. Deze bijzondere plannen van aanleg (BPA) blijven echter beperkt tot enkele kernzones. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van “ruimtelijke uitvoeringsplannen” (RUP), maar dat geldt niet voor het huidige onderzoeksgebied. Voor het onderzoeksgebied te Ingelmunster is er geen GRUP, RUP of BPA opgemaakt of van toepassing, alle recentere plannen hebben betrekking op de gebieden ten westen van de Ringlaan.

Het Gewestplan van 1977 is dus nog steeds van toepassing.

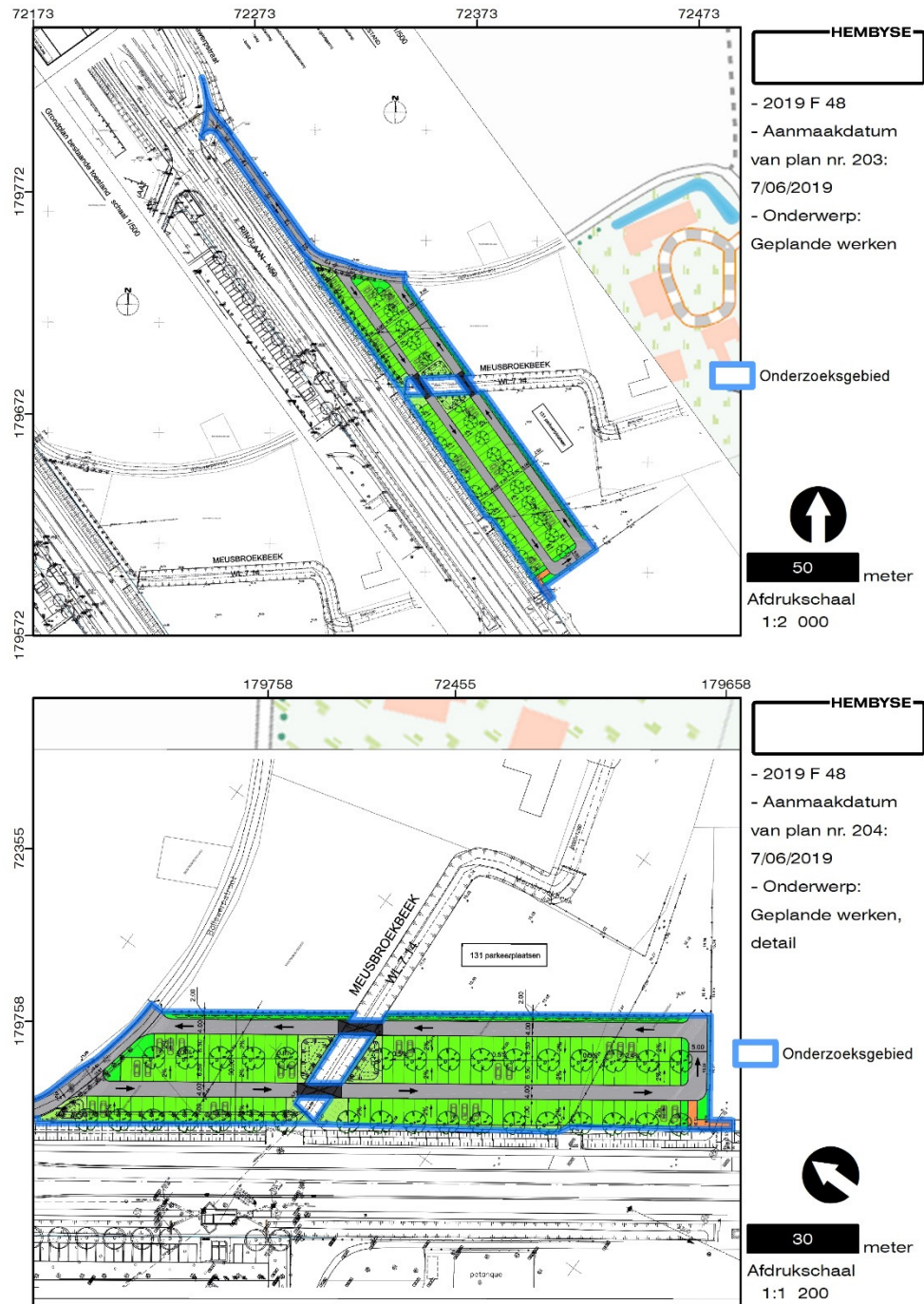
Binnen het kader van deze bestemming wenst de initiatiefnemer binnen het bestaande weiland een uitbreiding van de parking voor de sporthal ten westen van de Ringlaan te verwezenlijken. Hiervoor is een omgevingsvergunning voor **stedenbouwkundige handelingen** vereist.

1.4 Beschrijving geplande werken

Voor de geplande werkzaamheden is een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen vereist.

De geplande werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied behelzen:

- Heraanleg van een deel van de bestaande Bollewerpstraat (KWS-verharding)
- Het aanleggen van verhardingen (grindgazon) voor de individuele parkeerplaatsen (verstoring tot minimaal MV-50cm)
- Het aanleggen van wegen binnen de parkeerzone (verstoring tot minimaal MV-50cm)
- Het aanbrengen van bomen en groenpartijen (verstoring tot minimaal MV-100cm)
- Het inbuizen van een deel van de Meusbroekbeek (geplande werken voor de bouw van twee landhoofden zijn nog niet gekend, deze zijn momenteel ter studie)



Figuur 7. Inplantingsplan (© opdrachtgever). Onder: syntheseplan van de geplande werkzaamheden.

Deze werken aan de Meusbroekbeek kaderen in de herwaardering van deze beek:

“Aquafin voorziet een gescheiden rioleringsstelsel in de Meulebekerstraat (tussen de Bruggestraat en Jan Breydelstraat), Schoolstraat (tussen de Meulebekerstraat en toegang naar Acaciaplein), Jan Breydelstraat, Acaciaplein, garageweg, dwars over

de Bollewerpstraat en de parking van het sportcentrum tot aan de Ring. Met dit project wil Aquafin het afvalwater dat nu nog ongezuiverd in de Meusbroekbeek belandt, aansluiten op het waterzuiveringsnetwerk.

Na de rioleringswerken wordt in deze zone ook de wegenis heraangelegd. Met in de Jan Breydelstraat en het Acaciaplein nieuwe groenstroken aan de oneven kant van de straat en parkeerstroken en voetpaden aan de even kant.

De parking van het sportcentrum breidt uit met extra parkeervoorzieningen voor wagens, mindervaliden en bussen. Met bomen en hagen krijgt de parking ook een groenere uitstraling.”
(bron: Gemeente Ingelmunster).

Het onderzoeksgebied bevindt zich **buiten een vastgestelde archeologische zone** (zie deel 9 van de archeologienota); de perceelsoppervlakte bedraagt meer dan 3000m² en de geplande werkzaamheden behelzen een bodemingreep van meer dan 1000m². Het betreft een publiekrechtelijke aanvrager. Het volledige onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 5452,82m², waarbinnen de geplande werkzaamheden een bodemingreep over de volledige oppervlakte behelzen (i.e. **100% van de totale oppervlakte van het onderzoeksgebied**).

Deze geplande werken maken de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk. Voor meer details en sneden van de geplande toestand wordt naar de **bijlage van dit dossier** verwezen.

10

1.5 Impact op het archeologietraject

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek (zie Deel 3) en niet-intrusief vooronderzoek op terrein (in dit geval terreininspectie, inclusief controleboringen).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

Gezien het huidige juridische traject van het project en de daar aan verbonden economische onwenselijkheid om een vooronderzoek uit te voeren voorafgaand aan de omgevingsvergunningsaanvraag, is enkel een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem mogelijk, met andere woorden: er is enkel een bureauonderzoek mogelijk.

Alle andere vooronderzoeken, zij het niet-intrusief, zij het intrusief, kunnen enkel gebeuren na het bekomen van de omgevingsvergunning.

Indien uit de bureaustudie zou blijken dat één of meerdere vooronderzoeken noodzakelijk zouden zijn voor een inschatting en een waardering van het

archeologisch kennispotentieel, dan dient dit te gebeuren na het afleveren van de omgevingsvergunning. Het archeologietraject is daardoor beïnvloed: alle overige vooronderzoeken dienen te worden uitgesteld, i.e. het archeologietraject is een zgn. uitgesteld traject.

2 Tussentijds besluit

Op basis van de data van de bestaande toestand blijkt dat het volledige terrein waar binnen de geplande werkzaamheden zullen plaatsvinden bestaat uit grasland en een brede beek. Naar aanleiding van de geplande aanleg van een nieuwe parking voor de gemeentelijke sportinfrastructuur is een behoud van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren in situ -op basis van de huidige data- niet mogelijk. De aan- of afwezigheid hiervan dient te worden onderzocht middels een bureaustudie en een eventueel vooronderzoek zonder of -indien nodig- met ingreep in de bodem. Omwille van economische onwenselijkheid zou de uitvoering van eventueel noodzakelijk vooronderzoek in een uitgesteld traject dienen te gebeuren.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand van de regio.	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand. Onder: meest recente orthofoto van het onderzoeksgebied.	3
Figuur 3. Zicht op het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, zijnde de toegangsweg naar de Bollewerpstraat nr. 94.	4
Figuur 4. De Meusbroekbeek in noordoostelijke richting en de opletende emoe...	5
Figuur 5. Zicht op het onderzoeksgebied in zuidoostelijke richting (boven) en noordwestelijke richting (onder).	6
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan 'Kortrijk'.	7
Figuur 7. Inplantingsplan (© opdrachtgever). Onder: syntheseplan van de geplande werkzaamheden.	9

ONDERZOEK:
Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL	3
Onderzoeksopdracht: bureaustudie	
<i>©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.</i>	

INHOUDSOPGAVE

1	Onderzoeksopdracht.....	2
1.1	Onderzoeksdoel.....	2
1.2	Methodiek.....	2
1.3	Personele inzet	3
1.4	Afwijkingen op de CGP	3
1.5	Randvoorwaarden.....	4
2	Besluit.....	5
3	Bibliografie voor deel 3.....	6
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 3.....	6

1 Onderzoeksopdracht

1.1 Onderzoeksdoel

De huidige onderzoeksopdracht bestaat uit een bureaustudie om te bepalen wat het archeologisch kennispotentieel van de site is, hoe dit eventueel moet worden vastgesteld en wat de te nemen maatregelen zijn, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten.

Concreet wordt getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het onderzoeksgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens wordt de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten dan toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is verder (uitgesteld) vooronderzoek of onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

2

1.2 Methodiek

Om de huidige onderzoeksopdracht te volbrengen en een correcte inschatting te maken van het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed en kennispotentieel binnen het onderzoeksgebied, worden bestaande en publiek beschikbare bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd. Dit leidt tot de voorwaardelijkheidsverklaring dat het onderzoek niet exhaustief is en een specifiek doel voor ogen houdt. Daarvoor worden zowel historisch kaart- en fotomateriaal, als archeologische en geologische bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd.

Hieraan gekoppeld werd op 12 juni 2019 een terreininspectie uitgevoerd, met het oog op het waarnemen van relevante archeologische en landschappelijke indicatoren. De hierbij verkregen dataset is aangevuld met controleboringen, om eventuele omvangrijke verstoringen en de dikte van de teelaarde vast te stellen.

Aangezien de opmaak van de archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet, is de bureaustudie voor de archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt conform de vigerende “*Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren*”, versie 4.0.

1.3 Personele inzet

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door erkende archeologen van Hembyse Archeologie, namelijk:

- Hadewijch Pieters (erkend archeoloog, assistent-aardkundige)
- Bart De Smaele (erkend archeoloog, assistent-aardkundige)

Alle geloofsbrieven zijn aantoonbaar via CV.

1.4 Afwijkingen op de CGP

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Verslag van Resultaten zijn er geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk. In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied (cf. Deel 10, Synthese en waardering) worden geen afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk voorzien.

1.5 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Zolang er geen uitsluitel gegeven kan worden aangaande de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied, dient het volledige onderzoeksgebied als een archeologische site beschouwd te worden. Concreet betekent dit dat er tot de bekrachtiging van de archeologienota of nota geen bodemingrepen mogen plaatsvinden teneinde het eventueel aanwezige archeologisch bodemarchief niet te vernietigen.

2 Besluit

Het archeologisch onderzoek aan de Bollwerpstraat te Ingelmunster bestaat in eerste instantie uit een bureauonderzoek. Alle andere onderzoeken zijn omwille van economische onwenselijkheid niet mogelijk en kunnen dus -indien noodzakelijk- enkel in een uitgesteld traject worden uitgevoerd.

Het huidige bureauonderzoek wordt uitgevoerd door gekwalificeerd personeel en conform de Code van Goede Praktijk, versie 4.0.

3 Bibliografie voor deel 3

Naslagwerken

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 3

Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.

ONDERZOEK:

Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL

6

Assessment van landschappelijke data

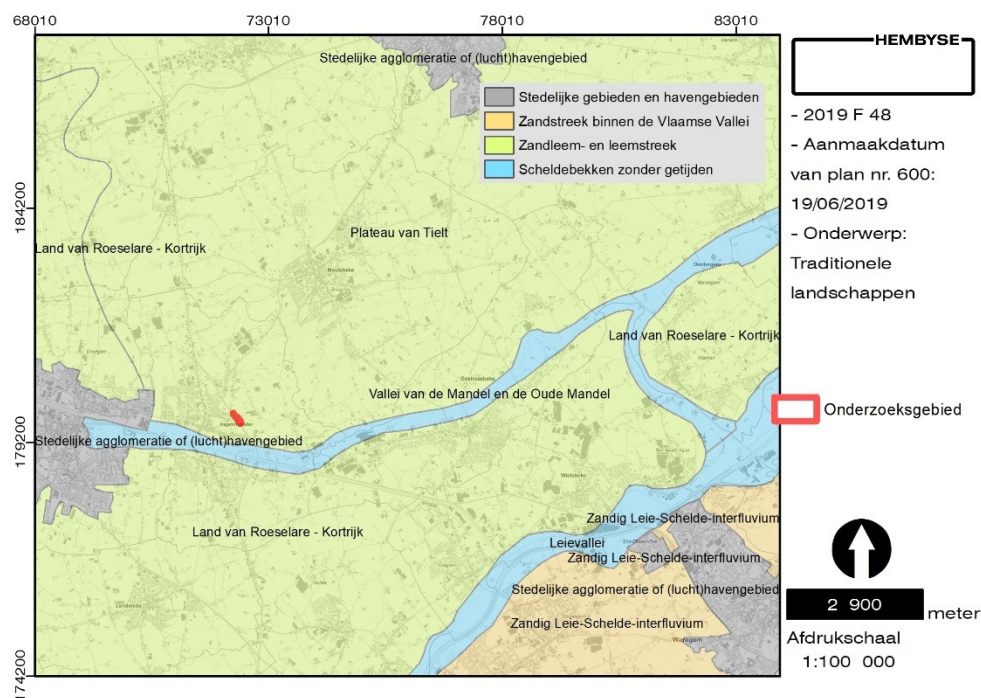
INHOUDSOPGAVE

1	Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied	2
1.1	Traditionele landschappenkaart	2
1.2	Fysisch-geografische gegevens	3
1.2.1	Topografie.....	3
1.2.2	Hydrografie	5
1.2.3	Erosiegevoeligheid	6
2	Tussentijds besluit.....	9
3	Bibliografie.....	10
4	Lijst van figuren	11

1 Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied

1.1 Traditionele landschappenkaart

Wanneer men vanuit de Oostrozebekestraat door de bestaande agglomeratie van Ingelmunster de Bollewerpstraat betreedt, dan zal de achteloze bezoeker ter hoogte van de Mariakapel geconfronteerd worden met een vergezicht dat bij helder weer een vaag idee geeft van hoe het landschap er voorafgaand aan de brutale inname van de open ruimte in de 2^e helft van de 20^e eeuw heeft uitgezien. Dit is een restant van het traditionele landschap, waarvan de grotere regionale landschapsgehelen in de traditionele landschappenkaart¹ zijn vervat. Het onderzoeksgebied is daarin gekarteerd als deel uitmakend van het Plateau van Tielt, dat op zijn beurt deel uitmaakt van de Vlaamse Zandleem- en leemstreek.



Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.

De Vlaamse Zandleem- en leemstreek reikt vanaf de Franse grens op het grondgebied Nieuwkerke, naar Mesen, Houtem-dorp naar Wervik. Daarna loopt deze streek vanaf de Franse grens bij Risquons-Tout naar Aalbeke en van Aalbeke naar Rollegem tot Knokke (grondgebied Zwevegem). Van daaruit wordt de vaart naar Bossuit tot de Schelde en tot Escanaffles ter afbakening gevolgd.²

¹ Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.*

² Vlaamse Overheid, Departement Landbouw & Visserij.

De streek kenmerkt zich door zachte heuvels en glooiingen, met een vrij open landschap, waarin dorpen zich langzamerhand aan elkaar rijgen, met akkers en bosschages die een lappendeken in alle tinten van de zandleem zelf vormen.

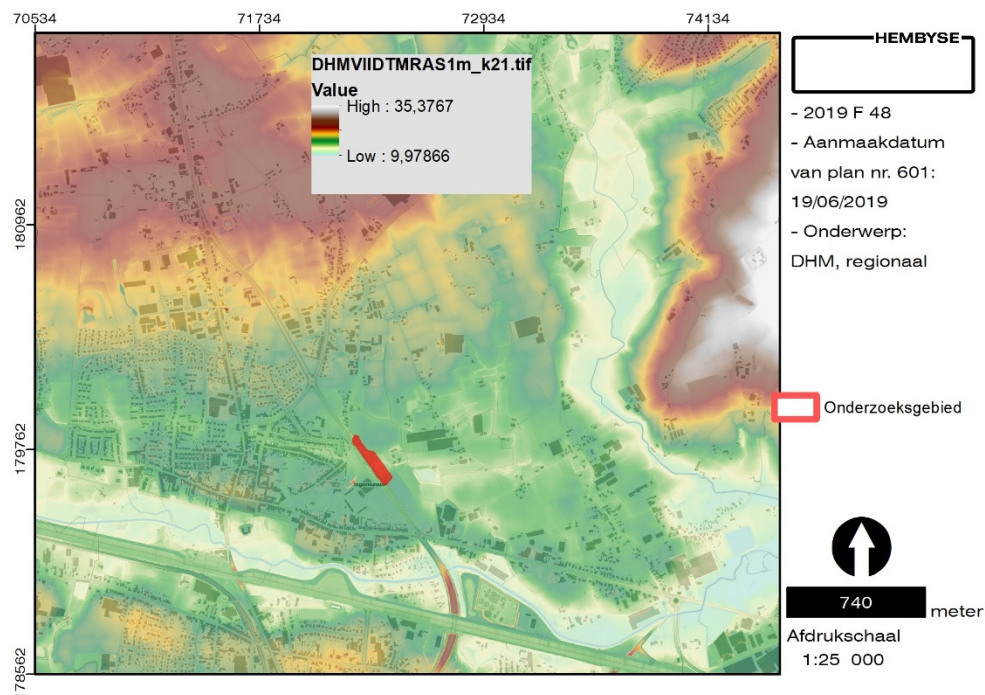
Hierbinnen kenmerkt het Plateau van Tielt zich als een zacht golvend plateau met talrijke weidse panoramische zichten. De aanwezige bebouwing is sterk verspreid en maakt deel uit van de open ruimte. De open ruimte wordt ter hoogte van het huidige onderzoeksgebied feitelijk gescheiden van de agglomeratie door de Ringlaan, met als voornaamste storende elementen de reeds bestaande sportinfrastructuur, geprangd tussen agrarisch gebied en de Ringlaan.

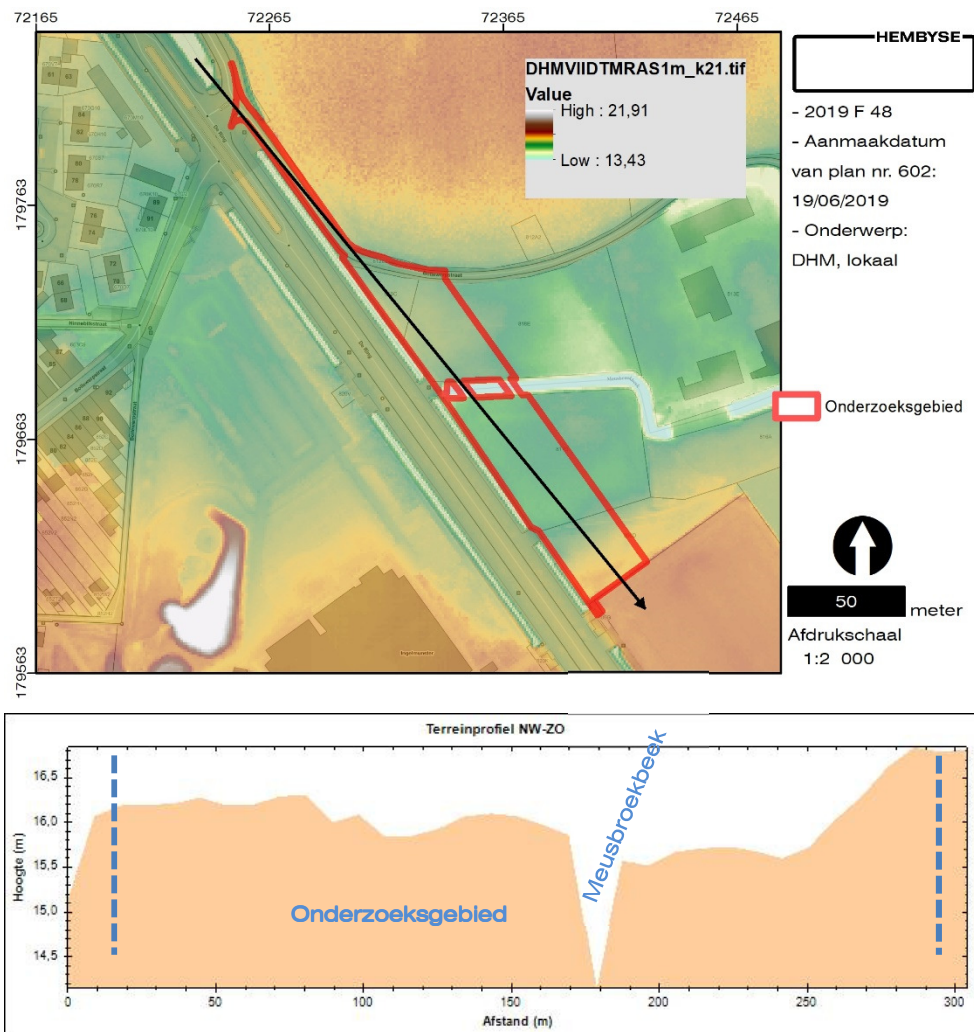
Het oorspronkelijke traditionele landschap is dus het resultaat van een hydrografische en geologische situatie, waarop de mens doorheen het verleden een onweerlegbare impact heeft gehad. In de volgende hoofdstukken zal worden onderzocht in welke geologische en bodemkundige situatie het onderzoeksgebied zich bevindt en welke sporen de mens hierin heeft achtergelaten.

1.2 Fysisch-geografische gegevens

1.2.1 Topografie

De traditionele landschappenkaart plaatst het onderzoeksgebied binnen het golvende landschap van het Plateau van Tielt. Men kan dus eerst onderzoeken hoe dit golvende landschap zich in de data van het digitaal terreinmodel vertaalt en waar precies binnen dit golvende landschap het projectgebied zich bevindt. Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II toont hoe het onderzoeksgebied zich in de laagvlakte naar het stroomgebied van de Mandel bevindt. Dit zal zich reflecteren in de hydrografische situering (cf. infra).





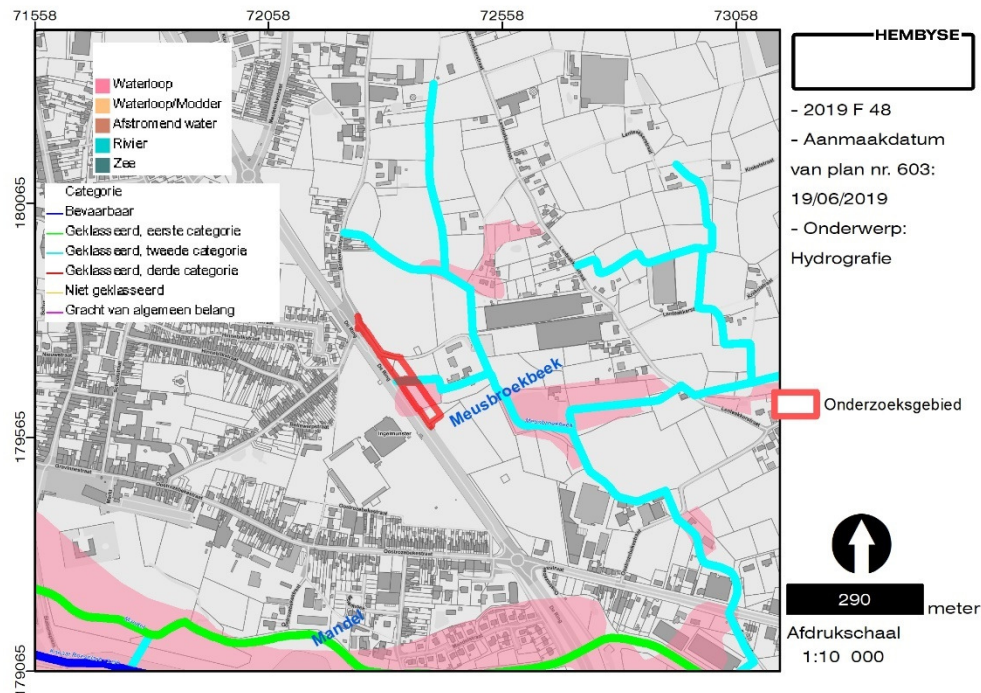
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel van het zandige Schelde-Leie interfluvium met aanduiding van het onderzoeksgebied.

Op een meer lokaal niveau is er -algemeen beschouwd- sprake van een relatief vlak terrein dat omschreven kan worden als de vallei van de Meusbroekbeek, als het ware een vallei binnen de alluviale vlakte van de Mandel in het zuiden. Hierdoor bevindt het grootste deel van het onderzoeksgebied zich iets lager dan de omringende percelen die verder van de Meusbroekbeek gelegen zijn. Binnen het onderzoeksgebied zijn enkele minimale hoogteverschillen merkbaar, die gereflecteerd worden in de hydrografische situatie.

In volgende hoofdstukken zal dieper worden ingegaan op de aard van deze ingrepen, en de impact die deze gehad hebben op het archeologisch potentieel van het projectgebied.

1.2.2 Hydrografie

De ontwikkeling van het onderzoeksgebied hangt nauw samen met de hydrografische situering ervan. Zoals de topografische situering reeds aangaf, bevindt het onderzoeksgebied zich binnen de vallei van de Meusbroekbeek. Deze beek van tweede categorie watert in zuidoostelijke richting af in de Mandel.



Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.

De Mandel (nu ingekokerd) is hierbij van het allergrootste belang: deze bijrivier ontspringt in de Westhoek (Passendale) en kronkelt via de Mandelvallei door West-Vlaanderen om in de Schelde uit te monden. Het is de Mandelvallei die als laaggelegen hoek in het landschap is uitgekozen voor het graven van het kanaal Roeselare-Leie. De ligging van het onderzoeksgebied aan de oever van een rivier is dus belangrijk in de inschatting van het archeologisch potentieel van de site. Het kanaal en de Mandel bevinden zich binnen het stroomgebied van de Schelde, of ook het "Scheldebekken". Dit betekent dat het onderzoeksgebied voor de hydrografie van de Schelde afhankelijk is.

De zone aan de zuidzijde van de Meusbroekbeek wordt gekarteerd als overstromingsgevoelig vanuit een waterloop, wat verklaard kan worden vanuit het feit dat dit het laagst gelegen deel is van het terrein, zoals de topografische situering van het onderzoeksgebied reeds aangaf (cf. supra).

De gekarteerde hydrografische situatie gaat bijgevolg terug op een eeuwenoude geologische evolutie, die zich heden ten dage nog steeds verder zet. In dat kader kan het onderzoeken van de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied een licht

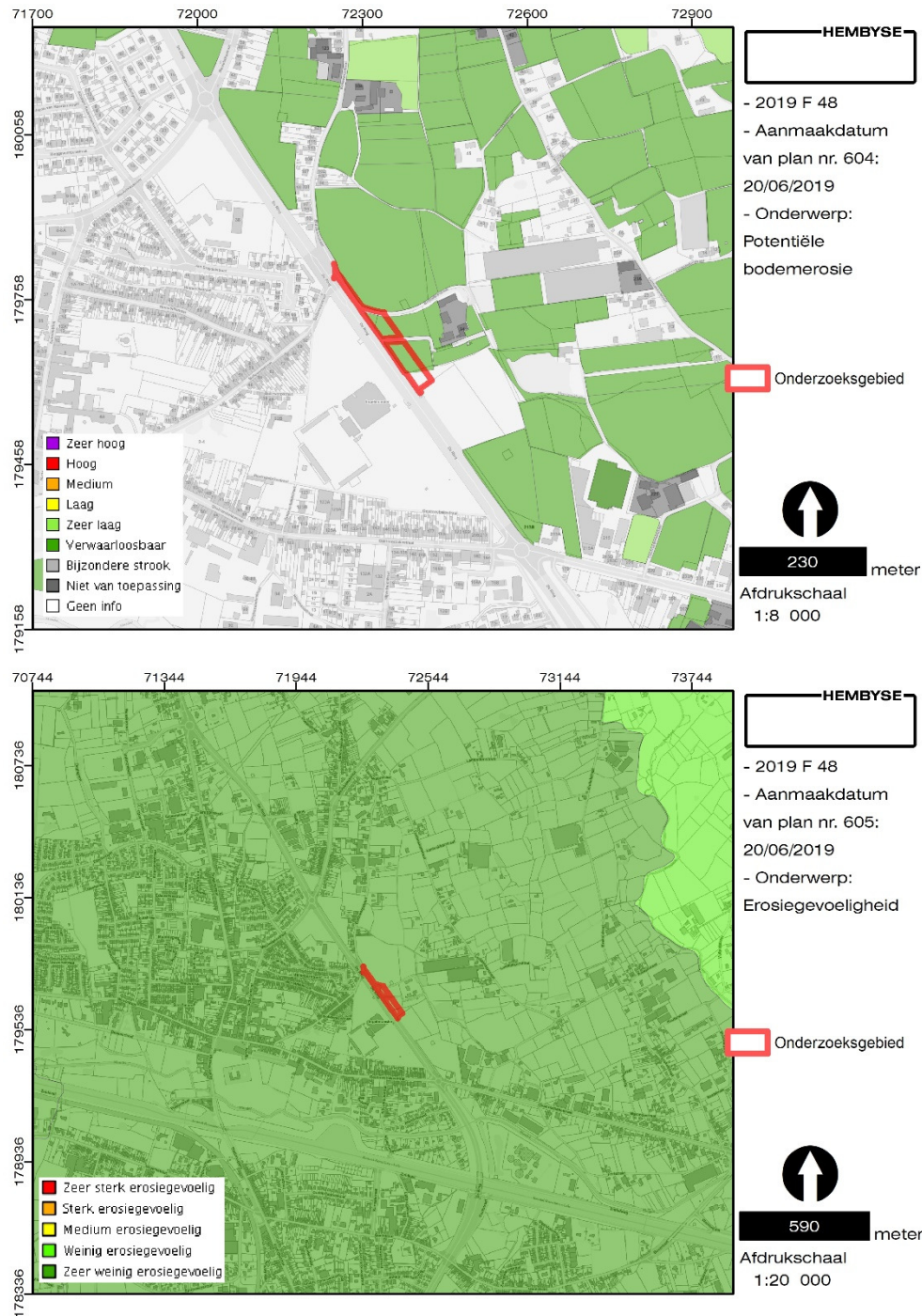
werpen op de mogelijke bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

1.2.3 Erosiegevoeligheid

De erosiegevoeligheid van een onderzoeksgebied is niet zelden een reflectie van de hydrografische situatie. De mate waarin een gebied erodeert kan ook gevolgen hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht). Om de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in te schatten kunnen zowel de Erosiegevoeligheidskaart voor Vlaanderen als de Potentiële bodemerosiekaart per perceel worden onderzocht.

De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006). Op deze kaart worden de verstedelijkte gebieden, en dus de dorpskern van Ingelmunster, niet gekarteerd. Ter hoogte van de rurale gebieden ten oosten hiervan, en dus ook het onderzoeksgebied, wordt de potentiële bodemerosie gekarteerd als verwaarloosbaar. Op de Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten staat het gebied ingekleurd als “Zeer weinig erosiegevoelig”.

Het onderzoeksgebied is niet fundamenteel veranderd sinds 2006, dus de kaart is nog steeds van toepassing.



Figuur 4. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel en de erosiegevoeligheidskaart.

In het geval van het onderzoeksgebied betekent dit dat er recent geen ingrijpende bodemerosie (andere dan antropogene ingrepen) moet worden verwacht, noch dat de archeologische niveaus door alluvium of colluvium zijn bedekt. De erosiekaarten bieden bijgevolg weinig aanvullende informatie over de bodemgesteldheid van het onderzoeksgebied. Het is dus onontbeerlijk om ook naar de aardkundige toestand

van het onderzoeksgebied te kijken om de staat van de ondergrond te onderzoeken. Deze ondergrond heeft immers een enorme impact gehad op hoe de mens in het verleden de gronden heeft waargenomen en geïnterpreteerd.

2 Tussentijds besluit

Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van de alluviale vlakte van de Meusbroekbeek, en bij uitbreiding deze van de Mandel binnen het zandige Schelde-Leie interfluvium. Het is een gebied dat voor landbouw en veeteelt geschikt is wanneer de rivier op een laag peil staat, of wanneer de rivier onder controle is gebracht. Heden is de Mandel volledig onder menselijke controle gebracht en is het gebied bruikbaar voor menselijke activiteiten. Wat het gebruik in het verleden betreft zijn er geen duidelijke aanwijzingen, maar in een maatschappij waar de waterhuishouding enigszins gecontroleerd wordt, kan het gebied bruikbaar zijn geweest voor bewoning, landbouw en veeteelt.

Op basis van het DHM, de hydrografische data en het plaatsbezoek lijkt het er op dat het centrale deel van het onderzoeksgebied deel uitmaakt van een bestaand overstromingsgevoelig gebied.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel van het zandige Schelde-Leie interfluvium met aanduiding van het onderzoeksgebied.	4
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.	5
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel en de erosiegevoeligheidskaart.	7

ONDERZOEK:

Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL 7

Assessment van aardkundige data

INHOUDSOPGAVE

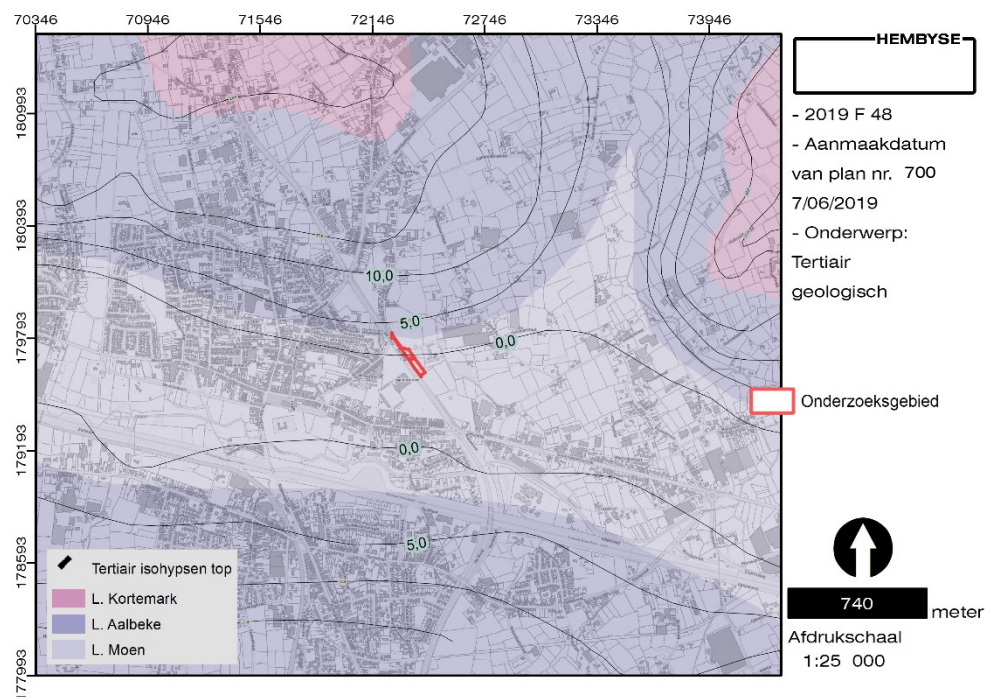
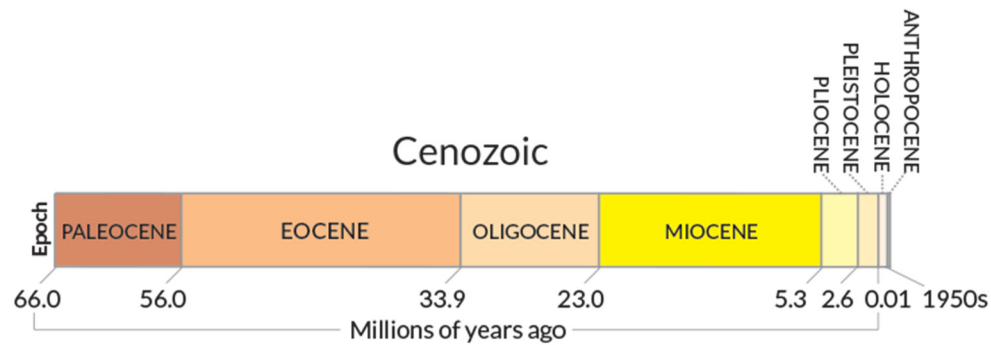
1	Aardkundige situering	2
1.1	Tertiair geologisch.....	2
1.2	Quartair geologisch.....	5
1.3	Bodemkaart van België	7
1.4	Gekende boringen	9
1.5	Controleboringen	10
2	Tussentijds besluit.....	13
3	Bibliografie.....	14
4	Lijst van figuren	15

1 Aardkundige situering

1.1 Tertiair geologisch

De diepste lagen die in het onderzoeksgebied door de mens in het verleden konden worden aangesneden, zijn de tertiaire geologische eenheden in de ondergrond. Deze worden aangesneden bij het uitgraven van uitermate diepe structuren, zoals bijvoorbeeld waterputten en grachten (denk aan grachten van mottekastelen of forten). Deze lagen kunnen ook zijn aangesneden omwille van hun waarde als grondstof: in het geval van kleiafzettingen kunnen deze voor bijvoorbeeld baksteenproductie zijn aangewend.

De tertiaire (het geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het onderzoeksgebied bestaan uit bodems van de zogenaamde Formatie van Kortrijk. Deze formatie is gevormd in het Vroeg-Eoceen, met andere woorden tussen 55 en 52 miljoen jaar geleden. De Formatie van Kortrijk bestaat uit mariene, hoofdzakelijk kleiige afzettingen met weinig macrofossielen. De Formatie van Kortrijk wordt opgesplitst in het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen, en het Lid van Aalbeke dat het laatst werd afgezet.



Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de tertiair geologische kaart (1/50.000). Boven: nummulieten in bouw materiaal (kalksteen), in dit geval het Romeinse theater van Orange (foto: B. De Smaele).

Binnen het onderzoeksgebied bestaan de tertiaire sedimenten uit het Lid van Moen, dat ook wel de Klei van Moen of Roubaix genoemd wordt. Het betreft een heterogene afzetting die -afhankelijk van de lokalisatie- siltig tot zandig is, en waarin

Nummulites planulatus kunnen worden aangetroffen.¹ Deze nummulites of “muntstenen” zijn de fossielen van eencellige foraminiferen, die als gidsfossielen worden gebruikt bij het dateren van geologische eenheden. Veel nummulietensoorten leefden namelijk – in geologisch opzicht – een erg korte periode (in het Eoceen), terwijl de planktonische soorten – die zich met zeestromingen laten meevoeren – wereldwijd een grote verspreiding kenden. Op alle breedtegraden komen ze voor, zowel in zout en brak water. Hierdoor kunnen aardwetenschappers aardlagen op uiteenlopende plekken op de wereldbol met elkaar in verband brengen en precies dateren.

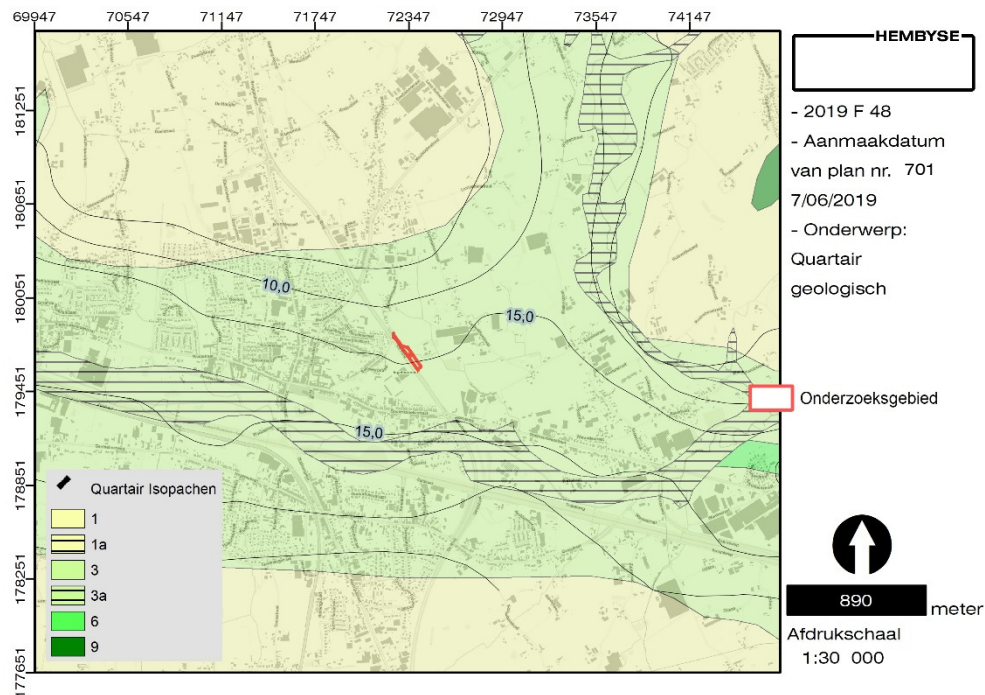
De top van de tertiaire lagen bevindt zich ter hoogte van het onderzoeksgebied te Ingelmunster op een hoogte van circa 0,0 meter ten opzichte van de TAW en dus op een diepte van 16 meter onder het huidige maaiveld. Bijgevolg is het vrij onwaarschijnlijk dat deze tertiaire lagen tijdens eventueel archeologisch onderzoek of tijdens de geplande werkzaamheden worden aangesneden.

Op het moment dat deze klei werden afgezet was er überhaupt van de mens of van Ingelmunster nog geen sprake, maar de erfenis van deze oerzee heeft tot op vandaag zijn invloed. Deze lagen zijn afgedekt door quartaire sedimenten en zowel de tertiaire als de quartaire gelaagdheden hebben de mens in het verleden en het gebruik van het land sterk beïnvloed.

¹ Bogemans F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 29 Kortrijk, Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.*

1.2 Quartair geologisch

Op de quartair geologische kaart staan de bodemtypes weergegeven die afgezet zijn in het quartaire tijdvak (onderverdeeld in het Pleistoceen en het Holoceen, respectievelijk voor en na de laatste ijstijd), met name vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort.

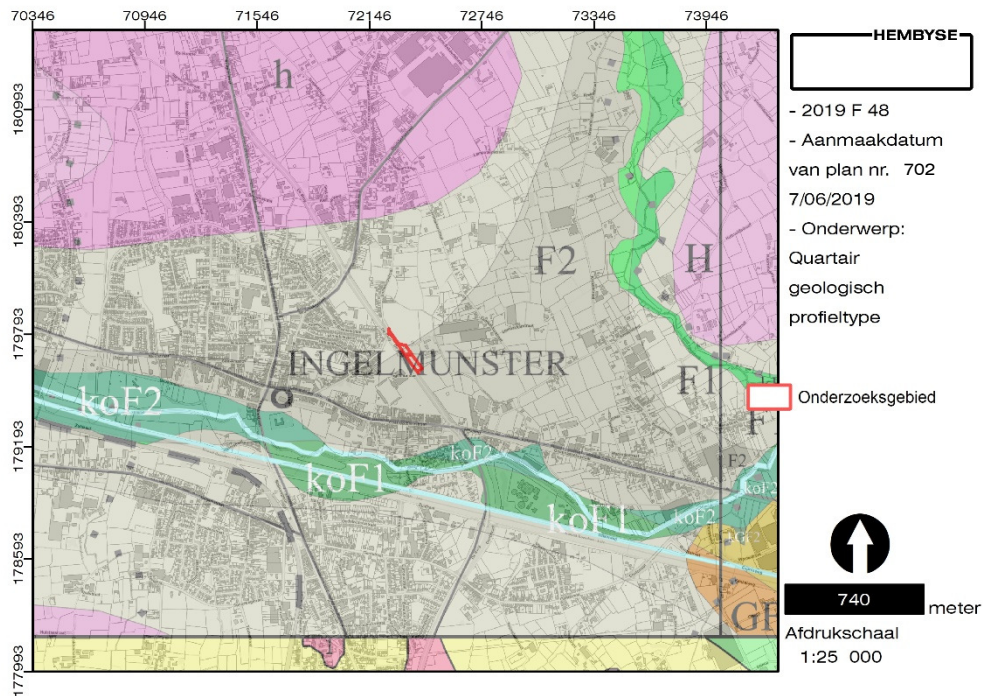


Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).

Het noordelijke en westelijke deel van het onderzoeksgebied staat ingekleurd als zijnde profieltype 3. Dit profieltype bestaat in theorie uit twee karteereenheden die boven elkaar zijn afgezet. Aan de basis van deze afzettingen bevinden zich fluviale afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw). Deze worden afgedekt door een pakket eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk uit het Vroeg-Holoceen (ELPw). Ter hoogte van het onderzoeksgebied betreft het fijne afzettingen van zand tot zandleem door polaire winden uit de laatste ijstijd. De onderste fluviale afzettingen kunnen ook afgedekt zijn geweest door hellingsafzettingen uit het quartair (HQ) of door een combinatie van deze hellingsafzettingen en de voornoemde eolische afzettingen.

Dit is een veralgemeende situatie en uitsluitel over de aan- of afwezigheid hiervan wordt geboden door de samengestelde quartair profieltypekaart te bekijken. Deze laat immers toe de quartaire data op een grotere schaal, en dus meer in detail, te lezen. Op deze kaart bevindt het grootste deel van het onderzoeksgebied (terug te

vinden op kaartblad 21) zich binnen het gekarteerde profieltype F2. De noordwestelijke uitloper van het onderzoeksgebied bevindt zich binnen profieltype F1.



Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/200.000).

6

Profieltype F² komt neer op fluvio-periglaciaal sediment, in het Weichseliaan ontsloten, zonder niveo-fluviale deklaag (sediment van de rivier dat niet afgedekt is met sediment door wind, nvdr.). Dit sedimentpakket omvat twee afzonderlijke zandige lithosomen die op veel plaatsen gescheiden zijn door het fluvioperiglaciaal lemig complex. Het onderste zandig complex bestaat overwegend uit zwak glauconiethoudend middelmatig fijn tot middelmatig grof zand met grover grind en schelpresten in de bijmenging. Dit complex correleert met de zogenaamde afzetting van Eke en is niet aanwezig in het noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied. Daar wordt immers profieltype F1 gekarteerd wat overeenkomt met het bovenste zandig complex en het onderliggende lemige facies.

Daarboven komt middelmatig fijn zand voor, met laminae van middelmatig zand: ten oosten van de Leie is het zand wat grover van korrel. Er komen sporen van cryoturbatie en/of vorstwiggen voor. Deze sedimenten zijn gevormd als afzettingen van een verwilde Leie-arm en dit in periglaciale omstandigheden tijdens het Weichseliaan. Dit correleert met de afzetting van Dendermonde.

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens van de quartair geologische profieltypekaart overeen komen met deze van de quartair geologische kaart, maar

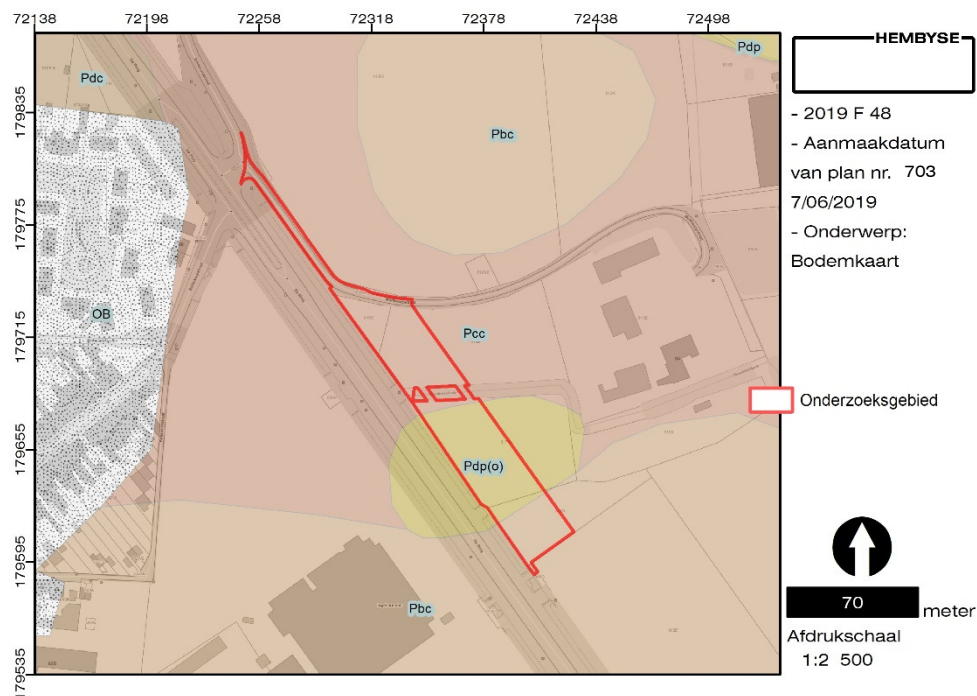
² De Moor G., 1997. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt, Gent.*

deze wel wat scherp stellen. De kaart met een grotere schaal toont immers aan dat er geen sprake is van eolische pakketten uit het Weichseliaan en/of Vroeg-Holocene, noch van Holocene hellingsafzettingen.

Dit betekent dat er geen Holocene afzettingen zijn en dat de antropogene lagen zich onmiddellijk op de Pleistocene sequentie bevinden.

1.3 Bodemkaart van België

De menselijke activiteiten hebben zich sinds jaar en dag toegespitst op landbouw en veeteelt en in die optiek zijn de bodems in België geïnventariseerd naar - voornamelijk- de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden.



Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.

Het noordelijke deel van het onderzoeksgebied is gekarteerd als bodemtype Pcc, terwijl het zuidelijke deel gekarteerd staat als bodemtype Pbc. Het betreft bijgevolg een matig droge (Pcc) tot droge (Pbc) licht zandleembodem met een sterk gevlekte, of verbrokkelde textuur B-horizont. De bouwvoor is donker grijsbruin en humusrijk. Vanaf een diepte van 30cm wordt het materiaal iets lichter van kleur. Roestverschijnselen komen voor vanaf 40 à 60cm, waaronder de verbrokkelde en gevlekte textuur B-horizont aanvangt. In veel gevallen echter is de klei-aanrijkingshorizont Bt verdwenen en resteren slechts ijzerconcreties.

Het centrale deel van het onderzoeksgebied kent een andere bodemgesteldheid: daar is sprake van bodemtype Pdp(o), wat neerkomt op sterk antropogeen

beïnvloede matig natte gronden zonder profielontwikkeling, gevormd in een sediment van lichte zandleem. Deze alluviale bodems vertonen een ploeglaag van 25-30 centimeter, waarbij roestvorming optreedt op 30-60 centimeter diepte. De gleyverschijnselen in het moedermateriaal zorgen voor een bruingrijze bodem met duidelijke roestvlekken. Het polygoon waarbinnen deze bodems zijn gekarteerd komt overeen met het polygoon van de hydrografische atlas (cf. supra) waarbinnen een van nature overstroombaar gebied is ingetekend. Hier moet dus sprake zijn van een voormalige laagte, depressie of beekgrond, waarbinnen afstroming van sediment mogelijk was.

Een aanvullende dataset die uit de bodemkaart kan worden gegenereerd, is een kaart van de drainageklassen binnen het onderzoeksgebied. Samen met de bodemsamenstelling geeft dit een beeld van de infiltratiegevoeligheid van de bodem (waar het infiltreren van hemelwater-verzamelaar voor regen, sneeuw en hagel- wel of niet mogelijk is). De infiltratiegevoeligheid heeft een grote impact op de waarneming van de bruikbaarheid van de bodem. In mensentaal betekent dit dat de kaart aangeeft welke bodems (te) nat en welke (te) droog zijn. Op bodems die slecht infiltreren, zijn menselijke activiteiten doorgaans moeilijker, of laten deze weinig archeologische sporen na (behalve in uitzonderlijke gevallen).



Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de drainageklassen.

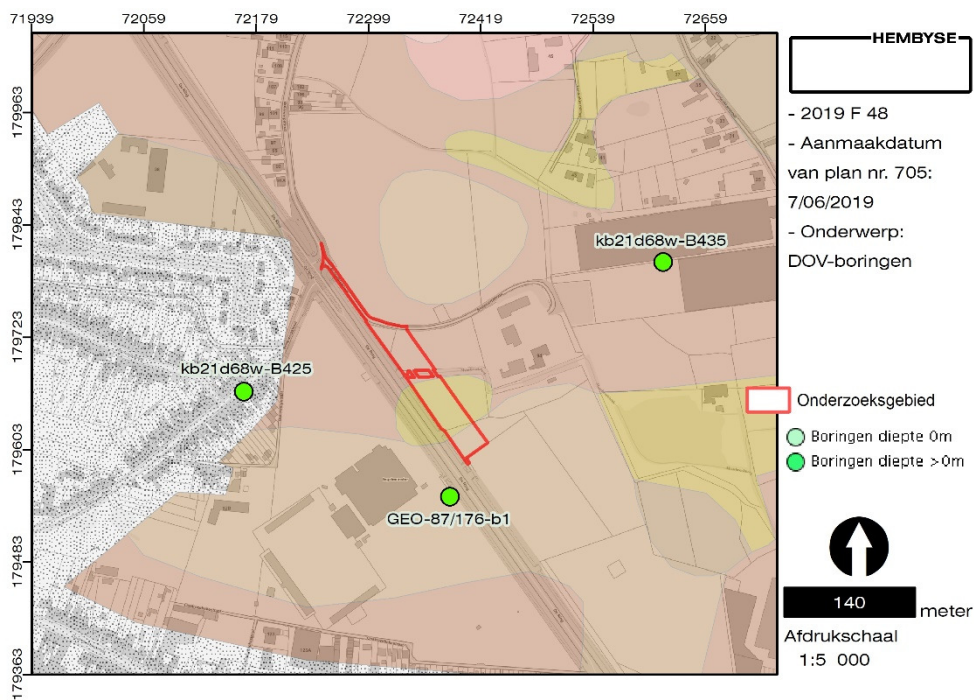
Het grootste deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als drainageklasse b en c, wat neerkomt op matig droge, zwak gleyige tot droge, niet gleyige bodems. Beide drainageklassen wijzen dus op bodems met een goede waterhuishouding,

hoewel het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied te kampen kan hebben met droogte tijdens de zomerperiode.

Het centrale deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als drainageklasse d, wat neerkomt op natte bodems waarbij diepe infiltratievoorzieningen moeilijk te realiseren zijn. Deze drainageklasse wijst dus op een vrij natte bodem, waarin het grondwater in feite te hoog staat en waarbij zonder een intensief beheer van oppervlakte- en grondwater dit deel van het onderzoeksgebied weinig aantrekkelijk is voor menselijke activiteiten. Op basis van boringen die in het verleden in de nabijheid gezet zijn, kan nagegaan worden of de hier vooropgestelde verwachting klopt, dan wel moet bijgesteld worden (cf. infra).

1.4 Gekende boringen³

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn reeds enkele boringen uitgevoerd, zij het niet met archeologische doeleinden in gedachten. Het zijn eerder sonderingen voor het bepalen van draagkracht of samendrukbaarheid.



Figuur 6. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het onderzoeksgebied.

Boring met code *kb21d68w-B435* bevindt zich ten oosten van het onderzoeksgebied, binnen hetzelfde bodemtype als het noordelijke deel van het onderzoeksgebied. Er wordt melding gemaakt van een pakket quartaire afzettingen van 3 meter dik. Meer details omtrent de bodemgesteldheid wordt echter niet aangeleverd.

³ www.dov.be

Boring met code *GEO-87/176-b1* bevindt zich ten zuiden van het onderzoeksgebied waar het bodemtype overeenkomt met dit binnen het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied. De bodemopbouw wordt gekenmerkt door een pakket quartaire afzettingen met een dikte van 5,15 meter. Er is sprake van meerdere lagen bruin fijn zand die afwisselend leemhoudend en weinig leemhoudend zijn. ,

Tot slot bevindt zich ten westen van het onderzoeksgebied nog een boring, met name boring met code *kb21d68w-B425*. Hier wordt slechts melding gemaakt van een niet nader omschreven pakket quartaire afzettingen met een dikte van 4 meter.

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens uit de DOV-boringen overeenkomen met de dataset die verkregen werd uit de tertiair en quartair geologische kaarten. Bijgevolg kan besloten worden dat er sprake is van een pakket quartair sediment met een dikte van minimaal 5 meter dat bestaat uit fijn zand met afwisselend een meer leemhoudende fractie.

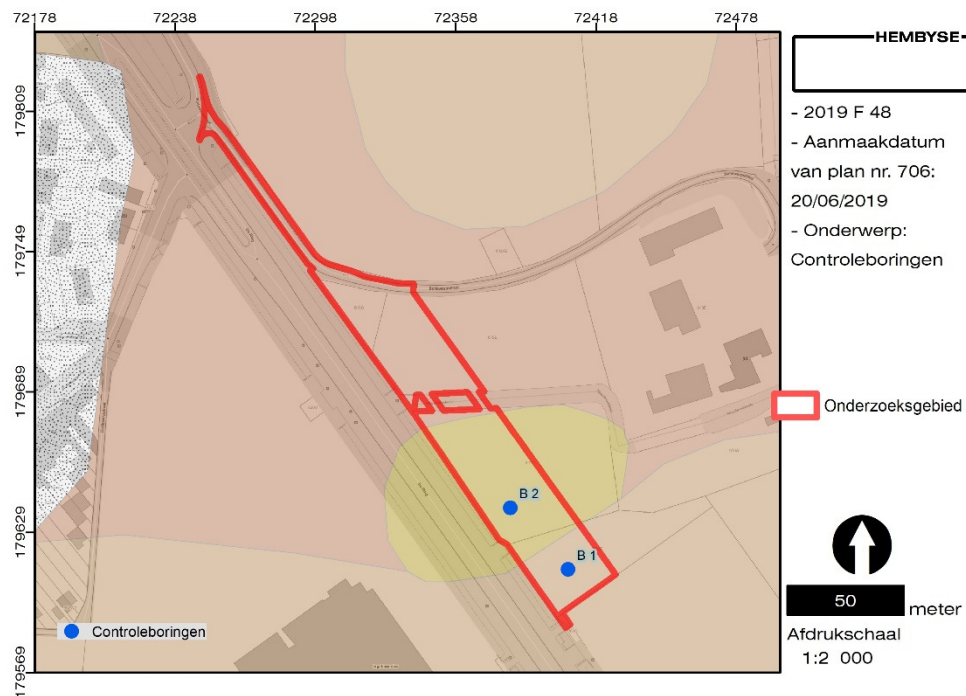
Het onderzoeksgebied is echter ook sterk onderhevig geweest aan antropogene ingrepen. Bijgevolg werden op 12 juni 2019 enkele controleboringen geplaatst om de gaafheid van de bodem te controleren.

1.5 Controleboringen

Volgend op het plaatsbezoek werden twee controleboringen uitgevoerd binnen die zones van het onderzoeksgebied die toegankelijk waren: de zone aan de noordzijde van de Meusbroekbeek was niet beschikbaar omwille van de aanwezigheid van een waakzame emoe. Er werd gekozen om binnen elk gekarteerd bodemtype één controleboring te plaatsen.

De controleboringen zijn meer uitvoerig beschreven dan volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 noodzakelijk is, dit heeft een kwalitatief product tot doel. Voor de foto's en boorkolommen wordt naar de bijlage verwezen. Het doel van de controleboringen is echter een inzicht te verkrijgen in mogelijk aanwezige verstoringen in de ondergrond en de dikte van de bouwvoor. Er werd dus tot een beperkte diepte (tot er zekerheid was dat het "moedermateriaal"⁴ was aangesneden) geboord. De controleboringen vervangen geen landschappelijke boringen en indien uit de aardkundige data (cf. supra) blijkt dat er kans is op het aantreffen van afgedekte paleo-horizonten, dient dit middels landschappelijke boringen te worden onderzocht.

⁴ Het "moedermateriaal" wordt beschouwd als dit deel van de bodem dat geen directe antropogene invloeden heeft ondergaan. Dit verschilt echter sterk van bodem tot bodem.



Figuur 7. Situering van de controleboringen binnen het onderzoeksgebied.

Boring 1 en Boring 2 vertonen een vergelijkbare bodemopbouw waarbij sprake is van een klassieke A-B-C-bodemopbouw.

Ter hoogte van Boring 1 is er sprake van een dunne organische laag bestaande uit bruin lemig zand met een dikte van 15cm. Onder deze O-horizont bevindt zich een bruinbeige Ap-horizont met een dikte van 25cm die gekenmerkt werd door een compact lemig zand. De onderliggende Bt-horizont manifesteerde zich als een beige lemig zand met klei-inspoeling. Op een diepte van 70cm ging deze geleidelijk over in een beige-gele C-horizont.



Figuur 8. Terreinopname van Boring 1.

De bodemopbouw ter hoogte van Boring 2 is gelijkaardig, al is hier geen sprake van een organische O-horizont. Er lijkt een licht verkleurde A-horizont aanwezig te zijn, die weinig profielontwikkeling vertoont. Gezien de dikte wordt er heden van uitgegaan dat het om een ploeglaag (Ap) gaat.

Op een diepte van 40cm gaat deze geleidelijk over in een bruingrijze tot grijze Bt-horizont die gekenmerkt wordt door een zandige fractie die iets meer kleig wordt

naar beneden toe. Ook de onderliggende C-horizont manifesteert zich als iets meer kleilig dan ter hoogte van Boring 1.



Figuur 9. Terreinopname van Boring 2.

Deze gegevens duiden dus op een situatie waarbij een droge rivieroever met gemakkelijk bewerkbare zandige gronden is omgevormd tot akkerland/landbouwgrond. Er is een teelaarde van minimum 30 centimeter dik aanwezig, wat er op wijst dat oude loopvlakken zijn verspit en in de bouwvoor zijn opgenomen.

2 Tussentijds besluit

De geologische en bodemkundige data geven duidelijke aanwijzingen voor de situatie van het onderzoeksgebied in de twee laatste geologische tijdvakken, namelijk het Laat-Pleistoceen en het Holoceen.

- Laat-Pleistoceen: in deze arctische condities bevindt het onderzoeksgebied zich binnen het breed vertakt meanderend rivieren- en bekennetwerk van de Leie en de Mandel, waarin bewoning en menselijke activiteiten niet mogelijk zijn. In deze omgeving is er een voortdurende alluviale afzetting en erosie van zandige, lemige en siltige sedimenten. De archeologische verwachting voor deze periode is dan ook zeer laag.
- Holoceen: er treedt een opwarming en een vernatting van het gebied op. Dit betekent enerzijds dat de Leie en de Mandel een meer stabiele loop krijgen, waardoor de oevers bewoonbaar zijn, maar anderzijds dat de grondwatertafel hoger komt te liggen en dat grote gebieden in een alluviale vlakte komen te liggen, waardoor deze slechts seizoenaal bruikbaar zijn. Uit de bodemkundige data blijkt dat er in het Holoceen geen nieuwe eolische of alluviale afzettingen in het gebied hebben plaatsgevonden, waardoor de Laat-Pleistocene sedimenten aan de oppervlakte liggen. De top van deze sedimenten is in de bouwvoor opgenomen, dit blijkt uit de controleboringen, waarin de dikte van de teelaarde is vastgesteld. Dit betekent dat sporen van menselijke activiteiten in deze teelaarde zijn opgenomen en dus vernield zijn. Naar een archeologische verwachting toe betekent dit dat er geen kans is op het aantreffen van steentijdartefactsites uit het Holoceen. Er is enkel een kans op het aantreffen van dieper ingegraven sporensites. De recente verstoring van de bodem (landbouw) reikt immers onvoldoende diep in het sediment om de bewaring van sporensites (grondsporen) uit te sluiten. Het zal dan ook noodzakelijk zijn om de historische en archeologische data voor het onderzoeksgebied te onderzoeken, om op basis daarvan een inschatting van het archeologisch potentieel op sporensites te maken.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Bogemans F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 29 Kortrijk*, Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

De Moor G., 1997. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt*, Gent.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de tertiair geologische kaart (1/50.000). Boven: nummulieten in bouw materiaal (kalksteen), in dit geval het Romeinse theater van Orange (foto: B. De Smaele).	3
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).	5
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/200.000).	6
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.	7
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de drainageklassen.	8
Figuur 6. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het onderzoeksgebied.	9
Figuur 7. Situering van de controleboringen binnen het onderzoeksgebied.	11
Figuur 8. Terreinopname van Boring 1.	11
Figuur 9. Terreinopname van Boring 2.	12

ONDERZOEK:

Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL

8

Assessment van historische data

INHOUDSOPGAVE

1	Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving	2
1.1	Algemene historische situering.....	2
1.2	Evolutie van het gebied op basis van kaarten en luchtfoto's.....	5
1.2.1	Atlas van Ferraris (1777)	5
1.2.2	Vandermaelen kaarten (1846-1854).....	7
1.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	8
1.2.4	Popp-kaarten (1830 – 1842)	9
1.2.5	Topografische kaart NGI, 1939.....	10
1.2.6	Topografische kaart NGI, 1969.....	11
1.2.7	Orthofoto uit 1969-1979.	12
1.2.8	Orthofoto uit 1990.....	13
1.2.9	Orthofoto uit 1995.....	14
1.2.10	Orthofoto uit 2003.....	15
1.2.11	Orthofoto uit 2014.....	16
2	Tussentijds besluit.....	17
3	Bibliografie.....	19
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 8.....	21

1 Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving

1.1 Algemene historische situering

Ingelmunster betreedt de geschreven geschiedenis in 1099 als Ingelmoenstre¹, op de plaats waar reeds in de 7^e eeuw het gehucht “Hulsthout” zou hebben bestaan². Dit zou betrekking hebben op een klooster (monasterium) dat gesitueerd kan worden ter hoogte van het huidige kasteel.



Figuur 1. Het kasteel van Ingelmunster in de *Flandria Illustrata* van Sanderus.

Het op landbouw gerichte dorp maakte deel uit van de streek tussen Leie en Mandel, waar gedurende de middeleeuwen vlas werd verbouwd. Het vrij slaperige dorp kende pas vanaf de 19^e eeuw een aanzienlijke verandering en uitbreiding, met name door de aanleg van het kanaal Roeselare-Leie, de aanleg van de spoorweg en de aanleg van betere weginfrastructuur.

De Bollewerpstraat³ zelf is een verbindingsweg tussen de Oostrozebeke- en de Meulebekestraat en wordt sinds 1996-1997 gekruist door de Ringlaan. De huidige benaming gaat -evenals het licht gebogen tracé- minimaal terug op de Poppkaart, maar is waarschijnlijk ouder. De Bollewerpstraat wordt aan de westelijke zijde van de Ringlaan gekenmerkt door aaneengesloten rijen van sociale woningen, gebouwd tijdens het Interbellum. Na de aangroei van de arbeidersbevolking aan het einde

¹ <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/query/?find=ingelmunster&field=lem>

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Ingelmunster [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14456> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Bollewerpstraat [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/6268> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

van de 19^e eeuw en na de Eerste Wereldoorlog bleek er een zeer hoge nood aan betaalbare woningen.

Het was voornamelijk tijdens de Eerste Wereldoorlog dat Ingelmunster een strategisch belang had: het Duitse Keizerrijk besliste om ten zuidwesten van de dorpskern en ten noordoosten van het huidige onderzoeksgebied twee vliegvelden te installeren. Het vliegveldje aan de Izegemstraat werd vanaf januari 1917 gebouwd, het vliegveld aan de grens met Meulebeke wordt vanaf juni in gebruik genomen, beide vliegvelden kaderen in de aanloop naar de Derde Slag bij Ieper.⁴ Beide vliegvelden worden gebruikt voor vliegtuigen en zeppelins, maar worden door de geallieerden zwaar gebombardeerd. Op 28 juli 1917 werd de buurt van de Bollewerpstraat – Oostrozebekestraat vrij hevig gebombardeerd, waarbij huizen vernield werden en burgerslachtoffers vielen⁵. De Duitse oorlogsmachine leed zwaar en in 1918 is er in Ingelmunster nog één Schusta (“schutzstaffel”) gevestigd. In oktober van dat jaar bereiken de Franse en Belgische troepen Ingelmunster, met in hun zog de bevrijding van het bezette België. De Duitse troepen concentreerden hun verdediging in de Oostrozebekestraat en tussen 14 en 16 oktober werd er hevig gevochten om het dorpscentrum. Op 17 oktober trokken de Duitsers zich terug en was de oorlog voor de Ingelmunstenaren voorbij. De hele streek was verwoest en geplunderd, de heropbouw zou jaren duren.

In mei 1940 deelde Ingelmunster opnieuw in de klappen, het dorp werd door de Duitsers beschoten en de bruggen over het kanaal werden door de Belgische troepen opgeblazen.

⁴ Deneckere 1998, pagina 124.

⁵ <https://denhert.wordpress.com/ingelmunster-tijdens-de-eerste-wereldoorlog/>



Figuur 2. Restanten van de vernielde Centrumbrug of Vaartbrug in 1940, in de richting van het Stationsplein

Na de oorlog profiteert Ingelmunster mee van de economische bloei. De Bollewerpstraat wordt aan het einde van de 20^e eeuw door de Ringlaan doorsneden, wat voor een visuele scheiding tussen het woongebied en het agrarische gebied zorgt. Het huidige onderzoeksgebied krijgt hierdoor vorm en voor het begrijpen van de geschiedenis van dit onderzoeksgebied in de afgelopen 500 jaar, moet worden teruggegrepen naar het historisch kaartenmateriaal, waarbij in de tijd kan worden afgedaald naar de periode waarin Ingelmunster nog bezaaid was met akkerland.

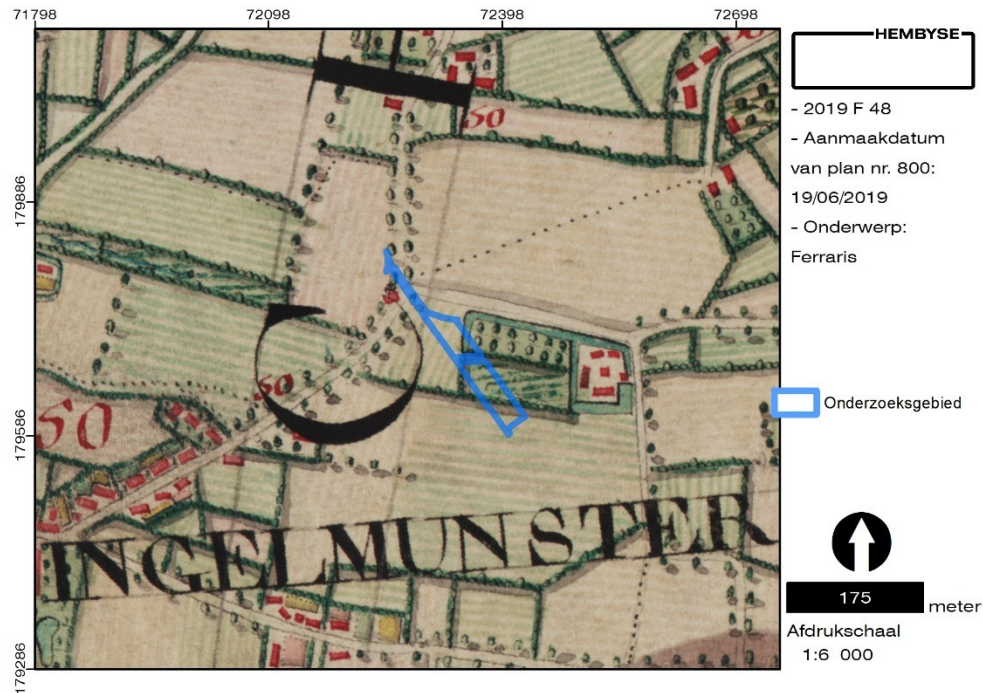
1.2 Evolutie van het gebied op basis van kaarten en luchtfoto's

Om de historische evolutie en waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartenmateriaal onderzocht. Het oudste kaartenmateriaal waarop het onderzoeksgebied herkenbaar gekarteerd is, dateert uit het midden van de 18^e eeuw.

1.2.1 Atlas van Ferraris (1777)

Het oudste kaartenmateriaal waarop het onderzoeksgebied gekarteerd is/kan zijn, is een landboek uit 1736, maar dit is niet publiek beschikbaar. Er moet dus worden teruggesproken naar de Atlas van Ferraris voor wat betreft de situatie binnen het onderzoeksgebied tijdens het Ancien Régime.

Deze kaart kwam tot stand in opdracht van keizerin Maria-Theresia en keizer Jozef II. Onder leiding van generaal Joseph-Jean François graaf de Ferraris werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst systematisch en grootschalig gekarteerd.



Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.⁶ Onder: de Mariakapel tijdens het plaatsbezoek in juni 2019.

De Atlas van Ferraris geeft het landgebruik gedetailleerd weer, de hoeves langs de steenweg bevinden zich duidelijk buiten het onderzoeksgebied. Het gebied is van noordwest naar zuidoost gekarteerd als een akkerland, een boomgaard, een nat grasland en een akkerland. Het is opvallend dat het onderzoeksgebied gedeeltelijk binnen de contouren van een omgrachte hoeve ligt. Dit is de historische hoeve 't Riddergoed⁷, die heden bestaat uit losse bestanddelen uit de 19^e en 20^e eeuw. De

⁶ <http://www.geopunt.be/>

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Historische hoeve 't Riddergoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51160> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

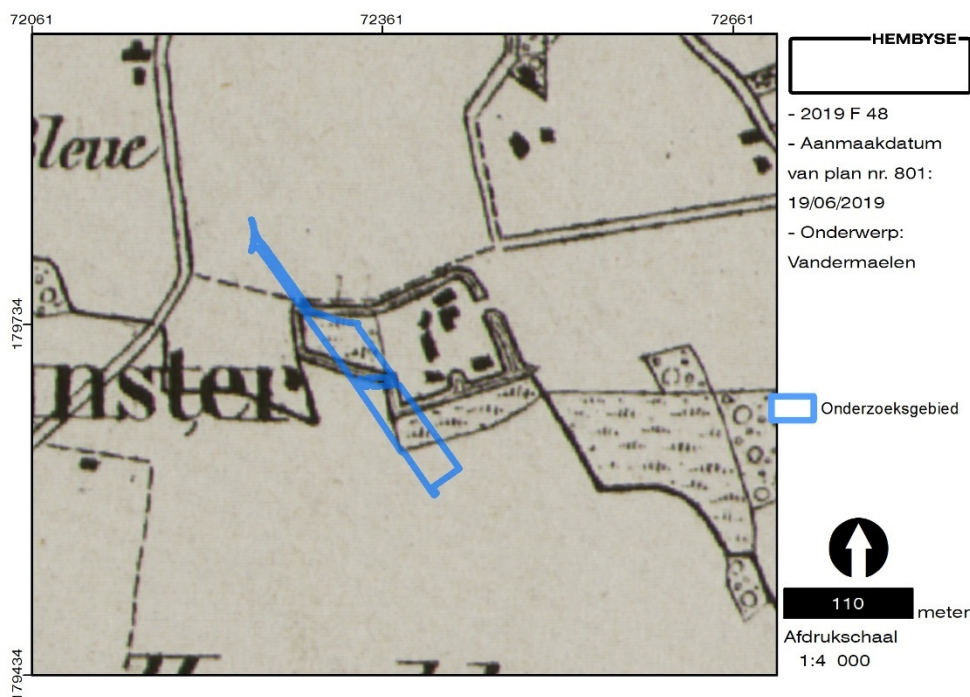
omgrachting bestaat uit een afgerond rechthoekig areaal, waarbij de huidige Meusbroekbeek mogelijk een restant van deze gracht is.

In het noordwesten sluit het onderzoeksgebied aan op de toen reeds gekarteerde Bollewerpstraat, waar reeds de Mariakapel⁸ gekarteerd is. De huidige Mariakapel dateert uit 1880 en staat een beetje verloren tussen de garageboxen aan de Bollewerpstraat en de drukke Ringlaan.

In ieder geval duidt het landgebruik op de Atlas van Ferraris op een element dat ook uit de topografische en hydrografische data is gebleken, namelijk dat het onderzoeksgebied zich landschappelijk in een kom bevindt, die vooral in zuidoostelijke richting vrij scherp stijgt. Er is dus een combinatie van natte beekgronden en drogere gronden.

1.2.2 Vandermaelen kaarten (1846-1854)

Op het gegeorefereerde kaartenmateriaal van Vandermaelen is het onderzoeksgebied gekarteerd als zijnde deel uitmakend van het omgrachte areaal van de hoeve 't Riddergoed. Het noordelijke segment van de gracht loopt langs de toegangsweg tot de hoeve en ligt een deel binnen het onderzoeksgebied. Het gedeelte van het onderzoeksgebied dat binnen het omgrachte areaal ligt, staat gekarteerd als een nat grasland.



Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Mariakapel [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51159> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

Ook op deze kaart is een deel van de gracht te vereenzelvigen met de huidige Meusbroekbeek. In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is een deel van de gracht en een nat grasland gekarteerd, het valt op dat het meest zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied ook op deze kaart deel lijkt uit te maken van een droog akkerland ten zuiden van het hoevecomplex. Tevens valt op dat de Mariakapel niet gekarteerd is.

1.2.3 Atlas der Buurtwegen (1840)

Op het kaartenmateriaal van de Atlas der Buurtwegen staat het onderzoeksgebied zeer gedetailleerd weergegeven. Het onderzoeksgebied is niet ingekleurd, maar vermoedelijk is het gebied in gebruik als een akkerland of grasland.



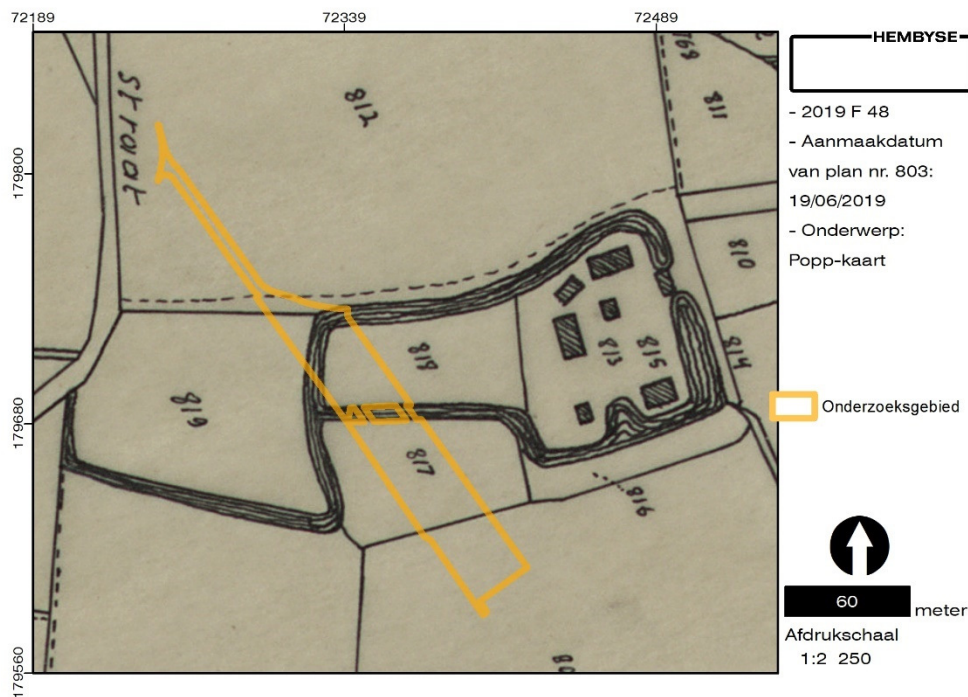
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.

Op dit zeer gedetailleerde kaartenmateriaal is duidelijk zichtbaar hoe de Meusbroekbeek inderdaad in oorsprong een deel van de hoevegracht is. Het noordelijke grachtsegment langs de toegangsweg loopt diagonaal door het huidige onderzoeksgebied.

De situatie op de Atlas der Buurtwegen wordt gereflecteerd in het primitief kadaster en de Popp-kaarten.

1.2.4 Popp-kaarten (1830 – 1842)

Circa vijftig jaar na de opmaak van de Atlas van Ferraris verscheen voor onze gewesten een eerste versie van het kadasterplan, waarmee heden nog steeds gewerkt wordt. Deze plannen werden in het begin van de jaren 1830 opgemaakt en geven dan wel geen beeld van het landgebruik, maar wel van perceelsindelingen en infrastructuur.

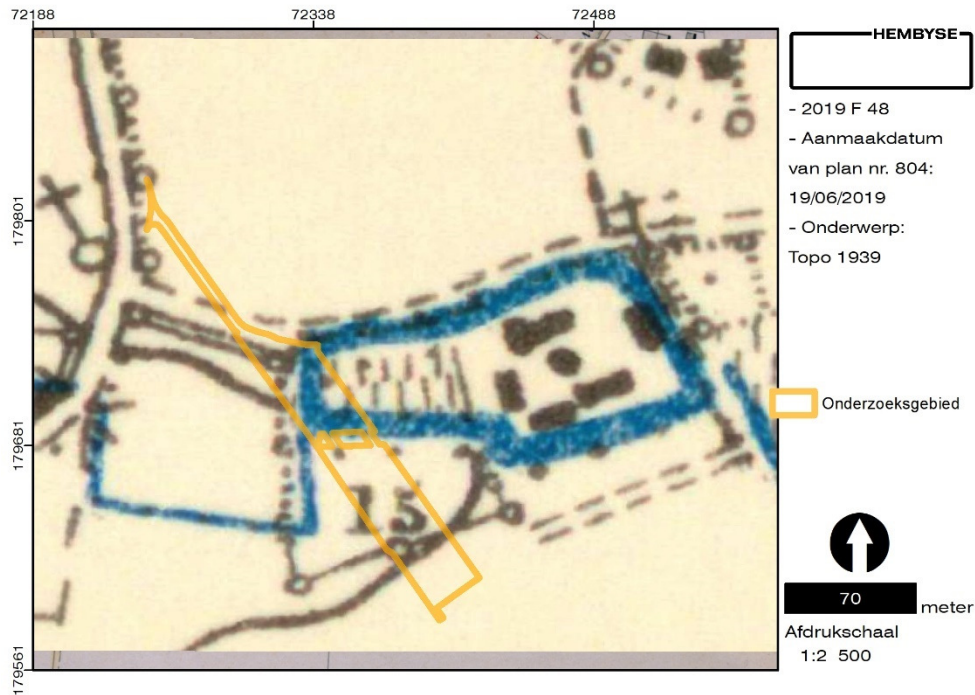


Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied op de kaarten van Popp.

Deze kaart geeft exact dezelfde indeling weer als de Atlas der Buurtwegen, maar geeft de toenmalige perceelsnummers aan. Verder staat er geen bebouwing gekarteerd, wat in vergelijking met het oudere kaartenmateriaal aangeeft of doet vermoeden dat het onderzoeksgebied nog steeds een gras- of akkerland was. Het noordelijke grachtsegment van de hoevegracht loopt diagonaal door het onderzoeksgebied en op basis van de Popp-kaart en de Atlas der Buurtwegen kan met zekerheid gesteld worden dat er binnen het onderzoeksgebied een deel van deze gracht aanwezig is. Op basis van het oudere kaartenmateriaal kan worden gesteld dat deze gracht al ten minste sinds 1777 aanwezig was, dus vanuit deze kennis moet de hypothese worden opgehouden dat de gracht en de hoeve teruggaan op een situatie uit de 18^e eeuw, zo mogelijk nog ouder. Dit kan uit het kaartenmateriaal niet worden afgeleid, maar het moment in de tijd waarop de grachten zijn gedempt en in gebruik genomen als de loop van de Meusbroekbeek, kan op basis van jonger kaartenmateriaal wel worden vastgesteld.

1.2.5 Topografische kaart NGI, 1939

Op de topografische kaarten van het NGI uit het einde van de 19^e eeuw staat het onderzoeksgebied op dezelfde manier gekarteerd als op de Popp-kaart, dit beeld blijft ongewijzigd tot in 1939.

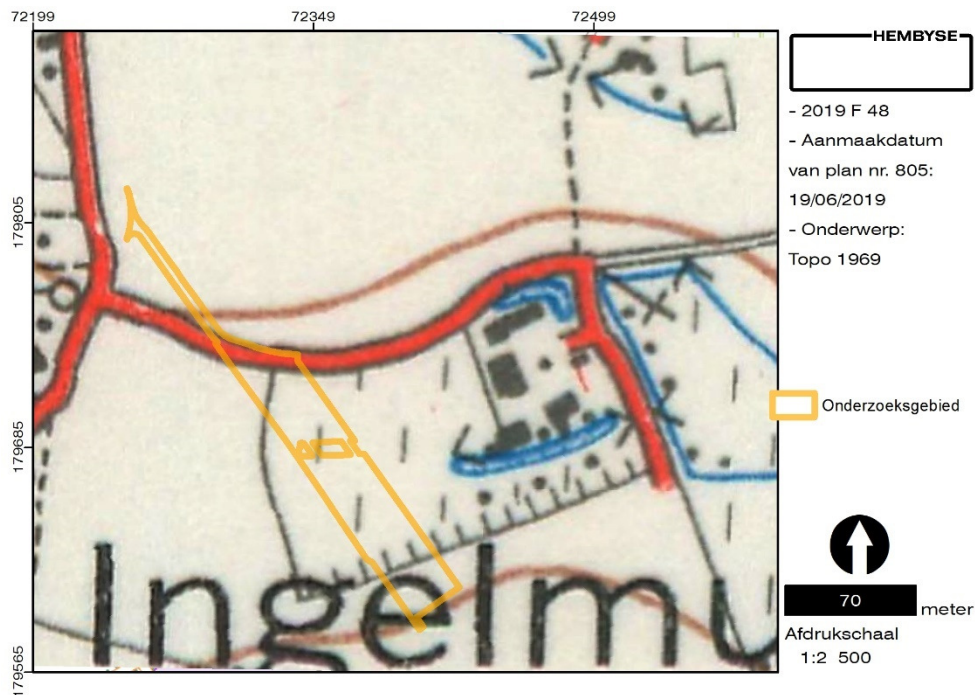


Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1939.

Op deze kaart is echter ook goed zichtbaar hoe de Meusbroekbeek aan de zuidoostelijke hoek van de hoeve 't Ridderhof op de omwalling aansluit, om dan door het onderzoeksgebied in westelijke richting naar de Bollewerpstraat te lopen. Daar gaat de beek onder de straat door middels een duiker.

1.2.6 Topografische kaart NGI, 1969

Na de Tweede Wereldoorlog begint de streek zijn rurale karakter en zijn eigenheid volledig te verliezen, om plaats te maken voor een modernistische, haast brutalistische vooruitgang van de economie en de bewoningsdensiteit. Dit zet zich tot op vandaag voort.

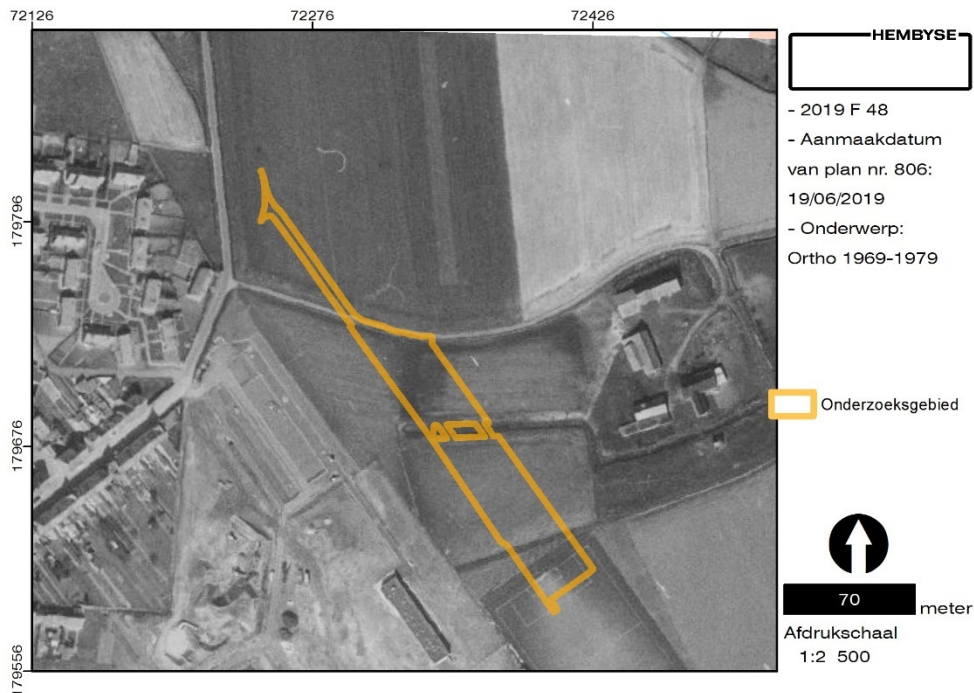


Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1969.

Op deze kaart is zichtbaar hoe het grootste deel van de hoevegracht gedicht is. De huidige Meusbroekbeek is niet gekarteerd en het lijkt er op dat de beek zonder pardon is afgesloten. Dit duidt er dus op dat de demping van de grachten gebeurd is tijdens of -en dit is meer waarschijnlijk- aan het begin van de jaren 1960. Het onderzoeksgebied staat dus grotendeels gekarteerd als een moerassig gebied, met in het zuidoostelijke uiteinde een talud en een verhoogd akkerland. Dit is tot op heden het geval en de topografische verschillen zijn op terrein duidelijk zichtbaar.

1.2.7 Orthofoto uit 1969-1979.

Op de orthofoto uit 1969-1979 is dan weer zichtbaar hoe het huidige tracé van de Meusbroekbeek binnen het onderzoeksgebied opnieuw open ligt. Betekent dit dat er eerst een demping is gebeurd, waarna de gracht opnieuw is opengegraven? Of betekent dit dat het kaartenmateriaal uit 1969 foutief is?

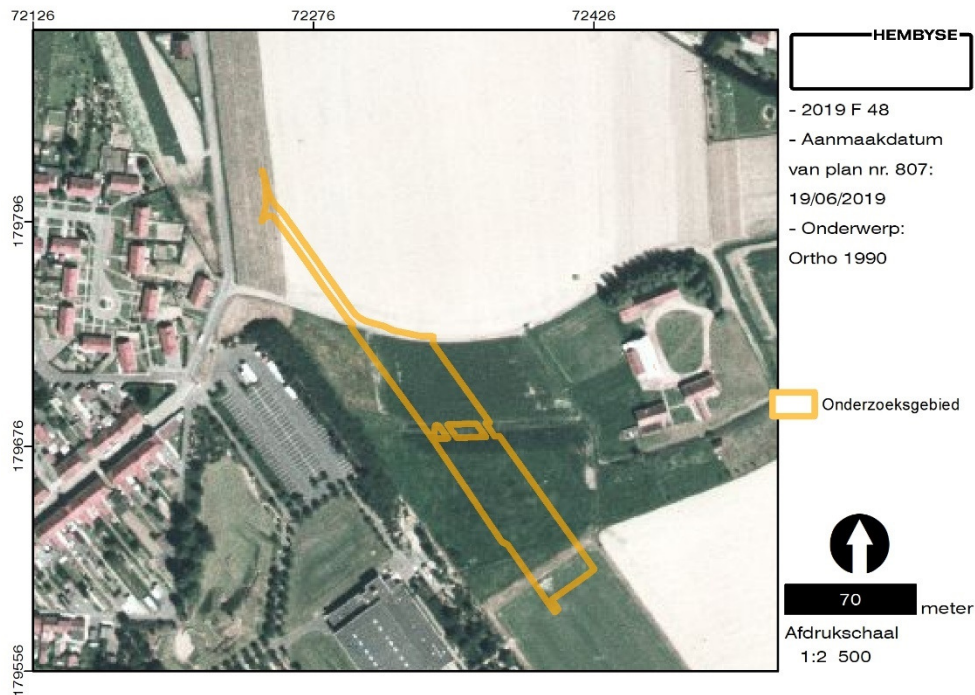


Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971.

In ieder geval zijn nog enkele interessante elementen zichtbaar. Enerzijds is de loop van de gedempte hoevegracht in de bodem herkenbaar, mogelijk als een natte zink in het grasland. In de zuidoostelijke hoek van het onderzoeksgebied is een landweg aanwezig, waarna het hoger gelegen deel van het terrein in gebruik is als een voetbalveld. Heden ligt dit verder in zuidoostelijke richting. Ten westen van het onderzoeksgebied is men duidelijk gestart met de aanleg van het gemeentelijke sportcomplex.

1.2.8 Orthofoto uit 1990

Op deze panchromatische orthofoto is de gedempte gracht niet meer zichtbaar. Het sportcomplex ten westen van het onderzoeksgebied is gebouwd en in gebruik, het voetbalveldje in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied is nog steeds aanwezig.

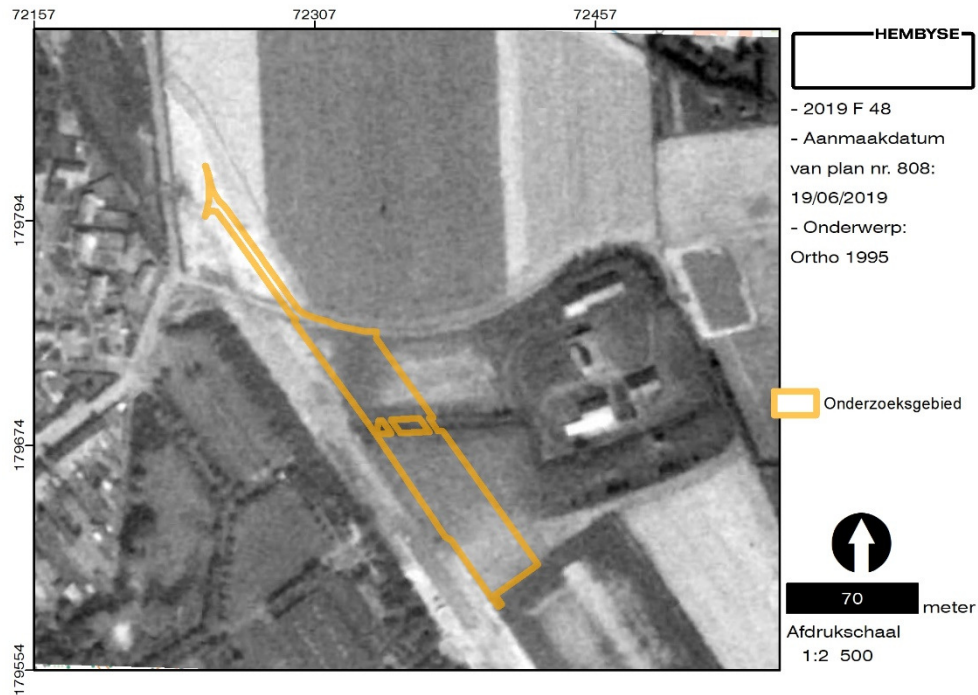


Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1990.

De impact van een voetbalveld op de ondergrond is moeilijk in te schatten, soms gaat het om de volledige verwijdering van de teelaarde, soms is er enkel sprake van een dunne aanvulling met Rijnzand. In de controleboring in deze zone is echter geen dergelijk sediment aangetroffen (zie deel 7 van de archeologienota).

1.2.9 Orthofoto uit 1995

Op deze luchtfoto is zichtbaar hoe het onderzoeksgebied zelf nauwelijks verandert, met uitzondering van het voetbalveldje in de zuidoostelijke hoek. Dit is opnieuw verschoven in zuidelijke richting, dit is dezelfde situatie als heden.

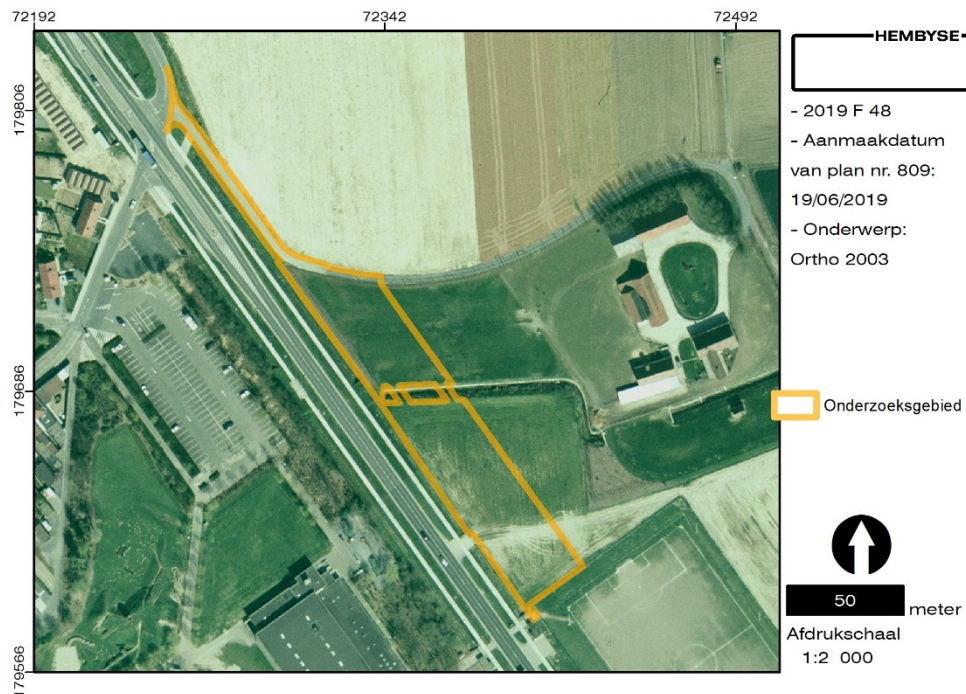


Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1995.

Het opvallende is dat op deze luchtfoto ook zichtbaar is hoe de voorbereidende werken voor de aanleg van de Ringlaan reeds zijn begonnen. De Ringlaan zou in 1996 voltooid worden.

1.2.10 Orthofoto uit 2003

Op de vrij gedetailleerde luchtfoto uit 2003 is zichtbaar hoe het onderzoeksgebied bijna zijn huidige vorm heeft bereikt.

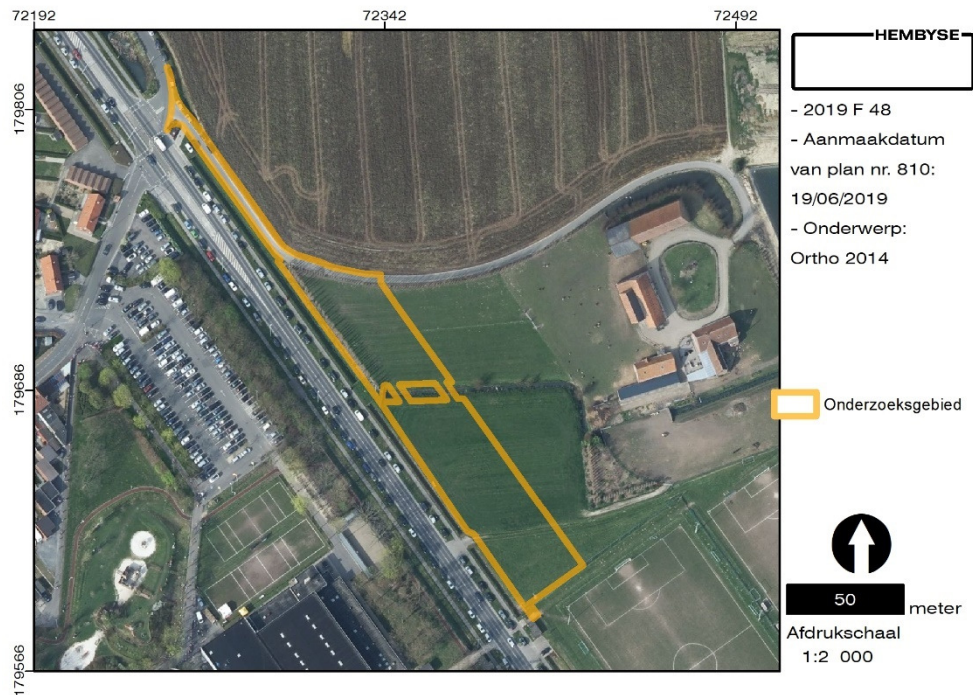


Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2003.

De huidige indeling is bereikt en de Ringlaan is volledig aangelegd zoals deze heden ook aanwezig is. Langs de Meusbroekbeek lijkt door het onderzoeksgebied ook een kleine landweg te lopen, mogelijk bood deze oorspronkelijk aansluiting op het fietspad langs de Ringlaan, over de aanwezige duiker. Dit is heden niet het geval, de duiker is voorzien van hekwerk en prikkeldraad om de aldaar aanwezige emoe een ontsnapping te beletten.

1.2.11 Orthofoto uit 2014

Deze luchtfoto toont aan dat er binnen het onderzoeksgebied nauwelijks wijzigingen optreden, met uitzondering van de aanwezigheid van de populierenrij in de noordelijke hoek van het onderzoeksgebied en een bosschage die zich tussen het onderzoeksgebied en de hoeve 't Ridderhof begint te ontwikkelen.



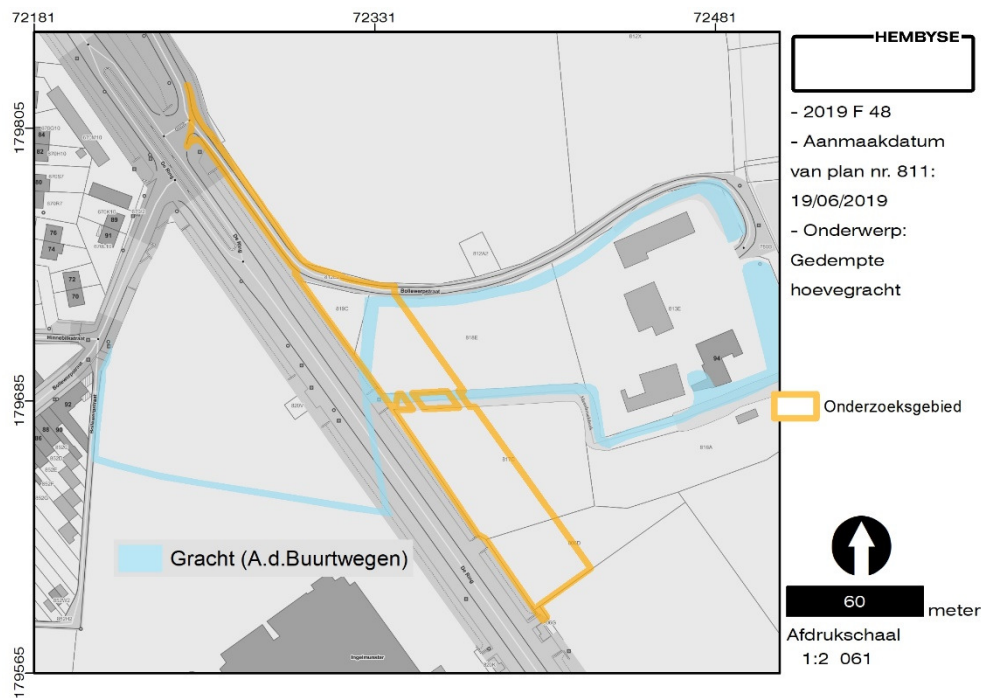
Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2014. Let ook op de extreme densiteit aan voertuigen op de Ringlaan, ten opzichte van deze in 2003.

Op basis van de stamomtrek van de populierenrij leidt het weinig twijfel dat deze zijn aangeplant na de aanleg van de Ringlaan in 1996. Het is ook opvallend dat de gedempte gracht binnen het onderzoeksgebied niet meer zichtbaar is op de luchtfoto's.

De meest recente luchtfoto toont de situatie zoals aangetroffen tijdens het plaatsbezoek, maar er zijn geen aantoonbare wijzigingen sinds 2014, andere dan een aangegroeide vegetatie.

2 Tussentijds besluit

Op basis van de algemene historische gegevens kan worden gesteld dat het onderzoeksgebied uit vier afijnbare delen bestaat. In het noorden is er het bestaande gabarit van de Bollewerpstraat (94), dat in een voormalig akkerland gelegen is, maar sinds de aanleg van de Ringlaan een moderne geasfalteerde weg is. In zuidelijke richting moet men voorafgaand aan 1969 de gracht van de hoeve 't Ridderhof oversteken, waarbij men binnen een nat grasland terechtkwam. Binnen het huidige onderzoeksgebied is er sprake van een grachtsegment langs de voormalige toegangsweg naar de hoeve (of eerder omgekeerd, de weg lag langs de gracht) en een grachtsegment dat diagonaal door het onderzoeksgebied loopt. Dit deel van de gracht is gedempt in de periode 1939-1969 en is met een aanzekerheid grenzende waarschijnlijkheid als een archeologisch spoor aanwezig.



Figuur 14. Situering van de hoevegracht op basis van cartografie.

De archeologische vraagstelling die dit gegeven opwerpt, is tweeërlei:

1. hoe goed is de gracht bewaard, hoe goed zijn de verschillende sedimentatiefasen van de gracht bewaard ?
2. hoe oud is deze gracht ? De gracht is immers met zekerheid in 1777 reeds aanwezig, maar de vraag moet worden gesteld of deze teruggaat op de (late) middeleeuwen, dan wel later. Met andere woorden: de relatieve datering van de gracht zal ook een duidelijke aanwijzing zijn voor het ontstaan van de hoeve 't Ridderhof.

De exacte situering van de hoevegracht kan enkel bepaald worden op basis van een boorcampagne of een prospectie met ingreep in de bodem. Op basis van cartografie kan echter met een vrij grote zekerheid gesteld worden dat deze samenvalt met de huidige perceelsgrens tussen percelen 819C en 818E. De meest aangewezen en economisch efficiënte detectiemethode op een dergelijk terrein is het aanleggen van een proefsleuf, orthogonaal op het grachtsegment en de huidige perceelsgrens. Bovenstaande onderzoeksvragen kunnen hiermee beantwoord worden.

In zuidelijke richting is het grachtsegment herwerkt tot de Meusbroekbeek, waardoor deze waarschijnlijk niet bewaard is en omwille van de huidige toestand ook niet aan een onderzoek kan worden onderworpen. Het gebied aan weerszijden van de beek is op basis van het kaartenmateriaal een nat grasland, een gebruik dat overeenstemt met de alluviale ligging van het terrein.

Het laatste deel van het gebied is anderzijds een duidelijk hoger gelegen gedeelte, bijna te beschrijven als een oever. Deze sluit aan bij de hoger gelegen droge gronden ten zuiden van het onderzoeksgebied en is na akkerland kortstondig in gebruik geweest als voetbalveldje.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Bollewerpstraat* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/6268> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Ingelmunster* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14456> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Mariakapel* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51159> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Historische hoeve 't Riddergoed* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51160> (geraadpleegd op 18 juni 2019).

Deneckere B., 1998. Luchtoorlog boven West-Vlaanderen 1914-1918., Kortrijk.

19

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

<https://lib.ugent.be/>

<https://search.arch.be/>

<http://bouwstoffen.kantl.be/tw/query/?find=ingelmunster&field=lem>

<https://denhert.wordpress.com/ingelmunster-tijdens-de-eerste-wereldoorlog/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 8

Figuur 1. Het kasteel van Ingelmunster in de Flandria Illustrata van Sanderus.....	2
Figuur 2. Restanten van de vernielde Centrumbrug of Vaartbrug in 1940, in de richting van het Stationsplein	4
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris. Onder: de Mariakapel tijdens het plaatsebezoek in juni 2019.	6
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen.	7
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.	8
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied op de kaarten van Popp.	9
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1939.	10
Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1969.	11
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971.....	12
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1990.....	13
Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1995.....	14
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2003.....	15
Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2014. Let ook op de extreme densiteit aan voertuigen op de Ringlaan, ten opzichte van deze in 2003.	16
Figuur 14. Situering van de hoevegracht op basis van cartografie.	17

ONDERZOEK:

Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL

9

Assessment van archeologische data

INHOUDSOPGAVE

1	Bestaande archeologische data	2
1.1	Vastgestelde archeologische zones	2
1.2	Gebieden Geen Archeologie	3
1.3	Centrale Archeologische Inventaris	4
1.4	Bekrachtigde archeologienota's	7
2	Tussentijds besluit.....	9
3	Bibliografie.....	10
4	Lijst van figuren	11

1 Bestaande archeologische data

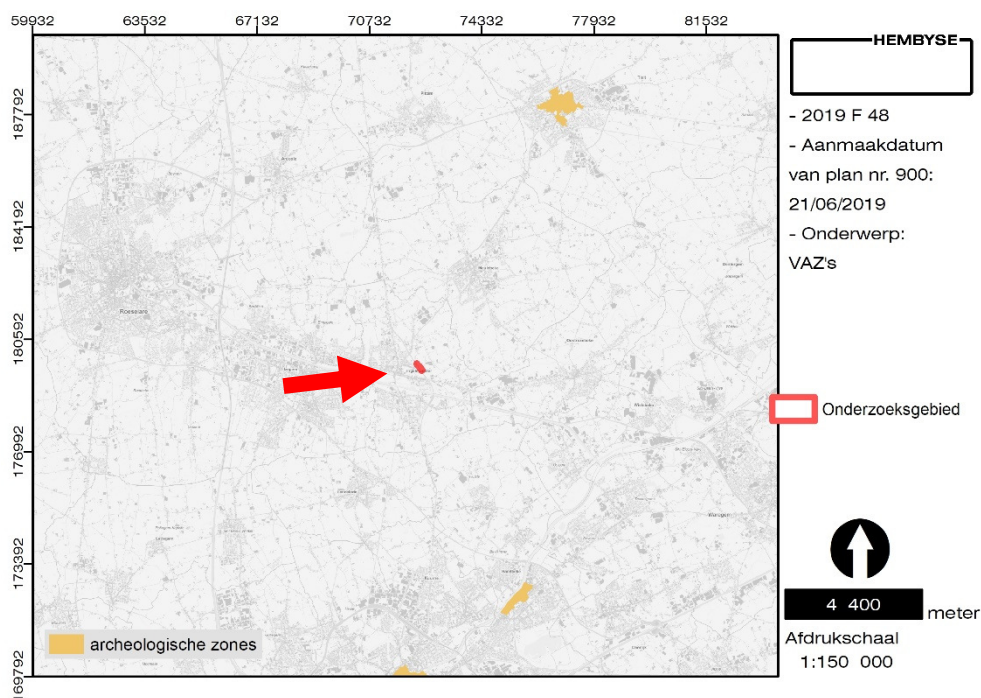
1.1 Vastgestelde archeologische zones

De inventaris van archeologische zones brengt in kaart in welke gebieden archeologische resten of sporen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid in de grond aanwezig zijn. Bij de selectie van zones door het Agentschap Onroerend Erfgoed spelen twee elementen een belangrijke rol: er moet een goede aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed en er moet een goede aanwijzing zijn dat dit erfgoed nog voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben.

De afbakening van archeologische zones is gebeurd op basis van archeologische waarnemingen, landschappelijke, topografische, bodemkundige, historische en andere gegevens.

Het onderzoeksgebied aan de Bollewerpstraat bevindt zich buiten een vastgestelde archeologische zone. De dichtstbij zijnde VAZ's bevinden zich ten zuidoosten en ten noordoosten van het onderzoeksgebied, met name respectievelijk ter hoogte van de historische stadskern van Harelbeke (8 kilometer) en ter hoogte van de historische stadskern van Tielt (9,5 kilometer). Binnen deze zones wordt de kans op het aantreffen van archeologische sporen over het algemeen aanzienlijk hoger geacht dan daarbuiten. De continue en dense bewoning sinds mensenheugenis is hiervoor de achterliggende motivatie.

2



Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vastgestelde Archeologische Zones.

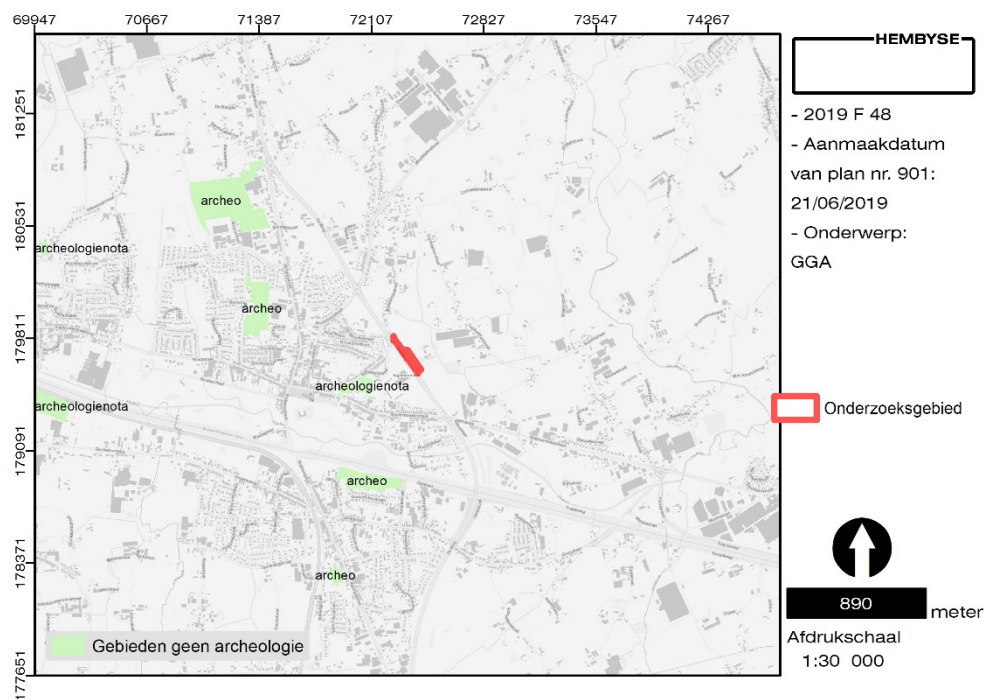
Voor het onderzoeksgebied betekent dit enerzijds dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren niet als beduidend groter wordt geacht, anderzijds heeft dit ook zijn invloed op het archeologietraject (cf. deel 2 van de archeologienota).

1.2 Gebieden Geen Archeologie

Op deze kaart worden gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt aangeduid. Aan de vastgestelde gebieden zijn specifieke rechtsgevolgen gekoppeld: bij een stedenbouwkundige vergunning of bij een verkavelingsvergunning moet in sommige gevallen een bekrachtigde archeologienota worden gevoegd (zie Deel 1: Administratieve fiche). Dat moet nooit als de ingreep in de bodem waarvoor de stedenbouwkundige vergunning of de verkavelingsvergunning wordt aangevraagd volledig valt binnen een gebied dat op deze kaart is aangeduid. Deze kaart is dus complementair aan de inventaris van vastgestelde archeologische zones (cf. supra).

De GGA zijn door het Agentschap Onroerend Erfgoed afgebakend op basis van waarnemingen of feiten op basis waarvan kan besloten worden dat er voor dat gebied geen archeologie te verwachten valt. Dit kan het geval zijn wanneer in het verleden intensief archeologisch onderzoek werd uitgevoerd of de bodem zodanig is verstoord dat het eventuele archeologisch erfgoed vernield is (bijvoorbeeld zandwinning, havendokken, ...). Ook andere verstoringen en de impact van vroegere opgravingen zijn in kaart gebracht.

3



Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Gebieden Geen Archeologie.

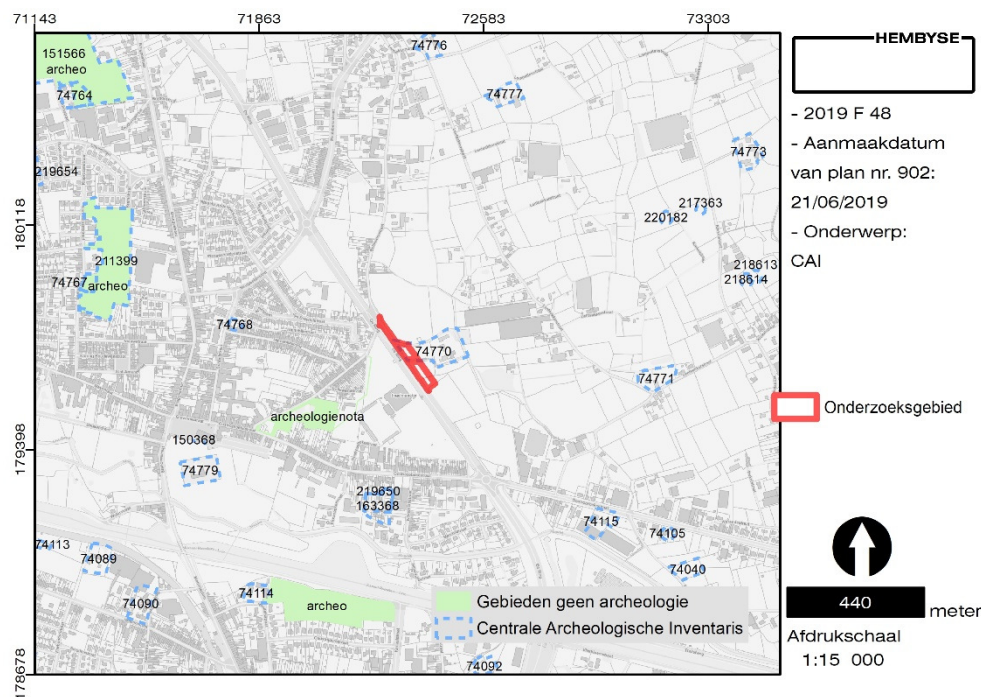
Het huidige onderzoeksgebied is niet gekarteerd als een GGA, wat betekent dat het onderzoeksgebied nog beschouwd wordt als een gebied waarbinnen archeologisch erfgoed **kan** worden aangetroffen. Rondom het onderzoeksgebied staan verschillende zones als een GGA gekarteerd, dit zijn grotendeels gebieden waar reeds archeologisch onderzoek is uitgevoerd, zij het middels vooronderzoek met ingreep in de bodem, zij het middels een archeologienota (al dan niet met vooronderzoek met ingreep in de bodem). Het gaat dus niet om gebieden waar omwille van een bodemkundige of industriële situatie geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt.

Indien deze archeologische onderzoeken ook reeds in de CAI zijn opgenomen, kunnen deze verder worden geraadpleegd. Hierbij moet de caveat worden gemaakt dat het updaten van de polygonen van de GGA parallel aan een ander ritme gebeurt dan de update van de CAI. Het kan dus voorkomen dat de huidige stand van de kartering niet één op één afgestemd is. Van een aantal GGA's is dus behalve het polygoon geen data beschikbaar.

1.3 Centrale Archeologische Inventaris

Een groot aantal van de geregistreerde archeologische onderzoeken en vondsten van Vlaanderen staat geregistreerd in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

4



Figuur 3. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren.

Binnen het onderzoeksgebied is de oostelijke uitloper van het areaal van de historische hoeve 't Riddergoed opgenomen in de CAI (CAI 74770). De kartering is gebaseerd op cartografische indicatoren, met name de kaart van Ferraris en deze van Popp. Ook andere voormalige sites met walgracht en/of omwalde hoevecomplexen bevinden zich in de ruime omgeving. Het betreft CAI-locaties 74771; 74777; 74776 en 74773 aan de oostzijde van de Ringlaan en CAI 74115 tussen de Ringlaan en de Oostrozebekestraat (ten zuidoosten van het onderzoeksgebied). De aanwezigheid van deze sites is verbonden aan de landschappelijke ligging. Meestal ontbreekt de nodige data voor een goede datering van het ontstaan van deze sites.

Ten oosten van het onderzoeksgebied werden in 2017 enkele percelen aan de Krekelsestraat middels metaaldetectie onderzocht. Er wordt melding gemaakt van enkele losse vondsten: er is sprake van een Merovingische fibula (CAI 217363); een Tudor-knoopje uit het einde van de 16^e of het begin van de 17^e eeuw (CAI 218613); een knoop van de 'Régiments d'Infanterie' die gedateerd kan worden tussen 1871 en 1914 (CAI 218614); en tot slot een Liard van Vlaanderen uit 1691 (CAI 220182). Ook aan de zuidzijde van de Oostrozebekestraat werden enkele losse vondsten aangetroffen, in het kader van een prospectiethesis uit 1985. Het betreft enkele fragmenten aardewerk uit de Late Middeleeuwen die mogelijk in verband gebracht kunnen worden met een verdwenen bewoning en enkele vondsten lithisch materiaal zoals een pijlsnede (transversale spits), een schrabber, een kling en afslagstukken die niet nader gedateerd kunnen worden dan de Steentijd (CAI 74040 en 74105).

5

Aan de westelijke zijde van de Ringlaan, ter hoogte van de dorpskom van Ingelmunster, bevinden zich aanzienlijk meer relevante CAI-meldingen. Ten westen van het onderzoeksgebied kan melding gemaakt worden van het Kasteel van Ingelmunster (CAI 74779) dat teruggaat op een 11^e-eeuwse waterburcht., gebouwd op de strategische locatie op de kruising van de Mandel en de krijgsweg van Kortrijk naar Brugge. Daarnaast is er sprake van een en een duiventoren. Voorafgaand aan de burcht moet hier een klooster gestaan hebben dat opgericht werd in de 7^e eeuw en in de 9^e eeuw geplunderd en afgebrand werd. Ten noorden hiervan bevindt zich de Sint-Amanduskerk, waar in 2009 vijf proefsleuven werden aangelegd. De kerk dateert uit de 15^e of de 16^e eeuw en het omliggende kerkhof was in gebruik tot de 19^e eeuw. Er werd een dik pakket vol verrommeld menselijk botmateriaal aangetroffen, evenals funderingen van nog bestaande gebouwen (CAI 150368).

Ten zuiden van het onderzoeksgebied werd een proefsleuvenonderzoek (CAI 163368) uitgevoerd dat -gelet op de veelheid aan aangetroffen archeologische sporen en vondsten- resulteerde in een vlakdekkende opgraving (CAI 219650). De oudste aangetroffen vondsten betreffen lithisch materiaal dat gedateerd kan worden in het Mesolithicum. Daarnaast werd ook aardewerk aangetroffen dat met de Klokbekecultuur (Laat-Neolithicum) in verband gebracht kan worden. De caveat

moet hierbij gemaakt worden dat deze vondsten dateren uit secundaire contexten en dat de oorspronkelijke vindplaats aldus ernstig verstoord was. Het merendeel van de aangetroffen archeologische sporen kan echter in de Late IJzertijd/ Vroeg-Romeinse periode gedateerd worden. Er is sprake van verschillende hoofd- en bijgebouwen, alsook van een heiligdom. Tevens werden de restanten van een Laat-Middeleeuwse landweer aangesneden, bestaande uit een centrale wal, geflankeerd door droge grachten en deels uit een droge gracht met palissade. Tot slot kan melding gemaakt worden van enkele schuttersputten en andere kuilen uit de Tweede Wereldoorlog, meer bepaald de 18-daagse veldtocht in 1940.

Tot slot kan nog verwezen worden naar twee gebieden die na archeologisch onderzoek gekarteerd werden als GGA. Het betreft in eerste instantie CAI 211399, ten westen van het onderzoeksgebied, waar een proefsleuvenonderzoek in 2015 enkele sporen met volmiddeleeuws aardewerk enerzijds en laatmiddeleeuws aardewerk anderzijds, een tonput uit de Nieuwe Tijd en enkele lagen uit de Nieuwste Tijd aan het licht bracht. Er werd geen verder onderzoek geadviseerd.

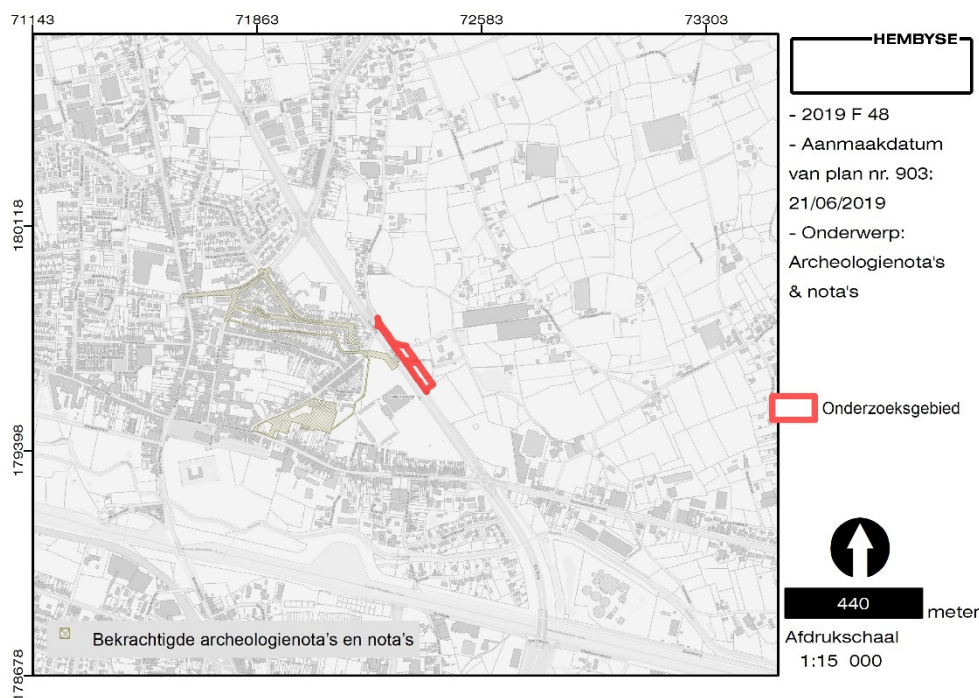
Ter hoogte van CAI-locatie 151566, ten noordwesten van het onderzoeksgebied, werd het proefsleuvenonderzoek uit 2010 wél gevolgd door een vlakdekkende opgraving in 2012. Er is sprake van een alleenstaande gebouwplattegrond en een gebouwplattegrond met enkele bijgebouwtjes uit de Volle Middeleeuwen, inclusief enkele volmiddeleeuwse greppels die niet aan deze of gene structuur gekoppeld konden worden. Daarnaast werden ook sporen van artisanale activiteit uit de Romeinse periode aangetroffen, met name 8 houtskoolrijke kuilen, die vermoedelijk als houtskoolbranderskuilen geïnterpreteerd kunnen worden.

In de omgeving van Ingelmunster zijn dus over het algemeen vrij veel archeologische gegevens beschikbaar, al moet gezegd worden dat deze zich voornamelijk manifesteren ter hoogte van de dorpskom zelf. Het rurale gebied rondom de dorpskom is minder archeologisch gekend, wat niet zozeer een weerslag is van de archeologische realiteit van het gebied, maar eerder een gevolg van de weinig doorgedreven infrastructurele ontwikkeling van het gebied, waarbij preventief of gericht archeologisch onderzoek nog niet aan bod is gekomen. De frequentie van archeologisch onderzoek is de laatste jaren echter wel toegenomen en in het zog van het Onroerendergoeddecreet (in voege in 2016) zijn ook in Ingelmunster gebieden aan archeologisch onderzoek onderworpen, verwoord in bekrachtigde archeologienota's en nota's.

1.4 Bekrachtigde archeologienota's

Sinds 2016 (de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet, nvdr.) worden alle bekrachtigde archeologienota's en nota's opgenomen in een databank en als dusdanig gekarteerd

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen bekrachtigde archeologienota's gekarteerd. In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied werden verschillende archeologienota's en nota's opgesteld, voornamelijk binnen de dorpskern van Ingelmunster. Het onderzoeksgebied zelf bevindt zich echter in het meer rurale gebied aan de rand van de stad en bijgevolg in een andere landschappelijke en historische gesteldheid.



7

Figuur 4. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologienota's en nota's.

Aan de westzijde van de Ringlaan kunnen twee relevante archeologienota's gemeld worden. Een eerste archeologienota werd opgesteld naar aanleiding van rioleringswerken rondom het Acaciaplein. Hoewel de geplande werkzaamheden niet buiten het bestaande gabarit van de weginfrastructuur plaatsvinden werd alsnog een archeologienota opgesteld: het onderzoeksgebied overlapt immers met een bestaande CAI-locatie. Het betreft CAI 74768 die betrekking heeft op een voormalige site met walgracht die staat gekarteerd op de kaart van Popp maar waarvan noch de omgrachting, noch de bebouwing bewaard is. Aangezien de hoeve echter niet meer aanwezig is binnen het onderzoeksgebied, omwille van de al aanwezige rioleringen en de aangelegde woonwijk, werd geen verder onderzoek geadviseerd.

Ten zuiden daarvan werd, ter hoogte van de voormalige brouwerij Van Honzebrouck aan de Bollewerpstraat, eveneens een archeologienota opgesteld. Op basis van de landschappelijke ligging werd een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologisch waardevol erfgoed vooropgesteld. Echter, de gekende historiek bracht een dermate grote verstoring met zich mee dat verder onderzoek niet meer zinvol bleek.

Op basis van deze archeologienota's kan worden gesteld dat er weinig aanvullende elementen kunnen worden gedistilleerd, er is nog geen sprake van vergelijkbare dossiers met een vergelijkbare methodiek, de reeds opgemaakte en bekrachtigde archeologienota's bieden dus geen meerwaarde of parallellen voor het huidige onderzoek aan de Bollewerpstraat.

2 Tussentijds besluit

Op basis van de gekende archeologische data kan worden gesteld dat er in de regio geen sprake is van goed bewaarde archeologische sites in goed bewaarde paleo-horizonten, met name steentijdsites. Indien steentijdartefacten zijn aangetroffen, bevinden deze zich buiten hun context en vormen deze residueel materiaal buiten een bewaarde paleo-horizont. Wanneer deze gegevens worden samengebracht met de aardkundige data, kan voor het huidige onderzoeksgebied gesteld worden dat er weinig tot geen kans is op het aantreffen van paleo-horizonten en dus ook niet van steentijdartefactensites.

Wat betreft jongere sporensites is de kans dan weer aanzienlijk groter. De archeologische data tonen aan dat de iets hoger gelegen delen van het landschap, met name de verhevenheid aan de Oostrozebekestraat, waarbij de zuidoostelijke hoek van het huidige onderzoeksgebied zich op een uitloper hiervan bevindt, in de late ijzertijd en de Romeinse periode vrij intensief bewoond geweest lijken te zijn. Aangezien het huidige onderzoeksgebied zich net op de overgang tussen deze verheven positie en een lager gelegen deel van het landschap bevindt, is de kans op het aantreffen van sporensites bestaand. Bovendien is er binnen het onderzoeksgebied sprake van resten van de historische hoeve 't Ridderhof, dat op basis van de archeologische data deel uitmaakt van een groep van omwalde sites/sites met walgracht in de lager gelegen delen van het landschap. Deze omwalde sites ontstaan vanaf de Late Middeleeuwen, dus de kans op het aantreffen van een deel van 't Ridderhof dat in de Late Middeleeuwen kan worden gedateerd, is bestaand.

Met andere woorden, de verwachting naar archeologische sporen en structuren binnen het huidige onderzoeksgebied is vrij specifiek voor het aantreffen van sporensites uit de Late Middeleeuwen, met een kans op aantreffen van sporensites uit de late ijzertijd/Romeinse periode. Sporensites uit andere archeologische periodes kunnen evenwel niet worden uitgesloten.

Wanneer bovenstaande gegevens uiteindelijk worden samengebracht met de reeds onderzochte landschappelijke, aardkundige en historische data, kan getracht worden om een archeologische verwachting en de kans op archeologische kenniswinst voor het huidige onderzoeksgebied op te maken. Dit wordt besproken in Deel 10 van deze archeologienota.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vastgestelde Archeologische Zones.....	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Gebieden Geen Archeologie.	3
Figuur 3. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren.	4
Figuur 4. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologienota's en nota's.	7

ONDERZOEK:

Ingelmunster, Bollewerpstraat

ONDERDEEL

10

Synthese en waardering

INHOUDSOPGAVE

1	Synthese.....	2
1.1	Datering/interpretatie van de dataset	2
1.1.1	Volledigheid van de dataset	2
1.1.2	Huidige dataset	2
1.1.3	Waardering van de archeologische site	3
1.2	Antwoord op de onderzoeksvragen.....	5
2	Vervolgtraject	7
2.1	Impact van de geplande werken	7
2.2	Afweging van de te nemen maatregelen	7
2.3	Bepaling van de te nemen maatregelen	8
3	Bibliografie voor deel 10.....	9
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 10.....	10

1 Synthese

1.1 Datering/interpretatie van de dataset

1.1.1 Volledigheid van de dataset

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden.

Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een bureaustudie.

Het bureauonderzoek zelf kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- het betreft een archeologienota in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het stedenbouwkundige handelingen, waarbij de geplande bodemingrepen in kaart zijn gebracht
- de vervolgstategie werd opgesteld

2

Het bureauonderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een historisch en archeologisch overzicht van het onderzoeksgebied te schetsen en om de gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

1.1.2 Huidige dataset

Men kan zich uiteindelijk afvragen of er middels het raadplegen van de historische data, de historische kaarten, de luchtfoto's en de gekende archeologische gegevens voldoende elementen zijn om de historische en archeologische realiteit van het huidige onderzoeksgebied te bepalen.

De bureaustudie heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied zich grotendeels in het stroomgebied van de Meusbroekbeek bevindt, die teruggaat op de gracht van de omwalde hoeve 't Ridderhof. Het centrale deel van het onderzoeksgebied maakt deel uit van deze omwalde site. Deze laaggelegen positie in het landschap blijkt in het grootste deel van de geschiedenis geen uitgelezen positie voor menselijke occupatie, maar ten minste vanaf de 18^e eeuw slaagt men er in om de waterhuishouding enigszins te controleren en wordt het onderzoeksgebied

bruikbaar gemaakt. Dan nog blijkt uit het kaartenmateriaal dat het onderzoeksgebied gekarteerd wordt als een nat gebied of zelfs een moeras. Binnen dit gebied is er dus een hoge kans op het aantreffen van archeologische sporen (kuilen ?) uit de periode 1700-1900, maar ook een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid dat het grachtlichaam zelf nog aanwezig is. Na de Tweede Wereldoorlog wordt het grootste deel van de gracht rondom de hoeve 't Ridderhof immers gedempt. Het zuidelijke segment blijft open en vormt de basis voor de huidige Meusbroekbeek, die een deel van de afwatering van Ingelmunster richting de Devebeek verzorgt. Het is niet zeker tot welke datering de site van 't Ridderhof opklimt en hypothetisch is dit de late Middeleeuwen, gezien de regionale ontwikkeling van zogenaamde "sites met walgracht" in deze periode. Een vergelijkbaar onderzoek is gevoerd op de site met walgracht te Asper¹ en hierbij werden aanwijzingen gevonden voor een occupatie in de late Middeleeuwen, maar de bewoning van de site kon pas met zekerheid vanaf de 18^e eeuw geattesteerd worden. Desalniettemin is de archeologische kennis van dergelijke omwalde sites heden ontoereikend en wat betreft het huidige onderzoeksgebied blijkt dat de bureaustudie niet voldoende data kan aanleveren voor een volledige archeologische waardering. Verder onderzoek in de vorm van een prospectie met ingreep in de bodem zal noodzakelijk zijn om de dataset te vervolledigen.

Bovendien maakt het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied qua landschappelijke situering deel uit van een hogere positie, die zich ten zuiden van het huidige onderzoeksgebied uitstrekt. Dit betekent dat hier de overgang tussen twee landschappelijke eenheden wordt aangesneden. Op deze hogere rug in het landschap is ten zuidwesten van het huidige onderzoeksgebied een nederzetting uit de IJzertijd aangesneden, wat doet vermoeden dat er binnen het huidige onderzoeksgebied een kans is op het aantreffen van sporen uit deze periode. Aangezien het archeologisch kennispotentieel voor dit deel van het onderzoeksgebied niet uit de bureaustudie kan worden besloten, is ook hier een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk.

Op basis van de huidige dataset is onderstaande waardering mogelijk.

1.1.3 Waardering van de archeologische site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan worden gesteld dat:

1. Het onderzoeksgebied bestaat uit een grasland/weide, waardoor de Meusbroekbeek loopt.
2. Op basis van de huidige fysieke en juridische toestand is enkel een bureaustudie mogelijk, waarbij het vooronderzoek met ingreep in de bodem in een uitgesteld traject dient te gebeuren.
3. Het onderzoeksgebied bevindt zich in de vallei van de Mandel, met de Meusbroekbeek die in oostelijke richting naar de Devebeek afwatert. Het

¹ De Smaele B. & Pieters H., 2019. Resultaten van het archeologisch vooronderzoek aan de Landdijk te Asper (Gavere), Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 70, Gent.

gebied ligt dus vrij laag in het landschap, met lokale, droge hoogtes. Binnen deze lage gebieden is de archeologische verwachting over het algemeen vrij laag; in het huidige onderzoeksgebied is dit enigszins anders (cf. infra).

4. Uit de aardkundige data blijkt dat het gebied bestaat uit alluviale bodems van laat-Pleistocene oorsprong. Deze bodems zijn omgevormd tot akkerland en weideland, wat een nefaste invloed heeft op de bewaring van archeologische sporen en structuren uit de (midden-)Steentijd. De top van deze sedimenten is immers in de bouwvoor opgenomen en in die zin is er enkel een mogelijkheid tot de bewaring van zogenaamde sporensites. De aardkundige data wijzen immers ook niet op afgedekte paleo-bodems, bijvoorbeeld door alluvium
5. Uit het historisch kaartmateriaal blijkt echter dat het gebied ten minste vanaf de 18^e eeuw gedeeltelijk bestaat uit een omgrachte site, zijnde de hoevesite van 't Ridderhof. De mogelijke archeologische neerslag binnen het huidige onderzoeksgebied is op basis van het bureauonderzoek niet duidelijk, maar er is met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid sprake van een grachtsegment. Het archeologisch materiaal in de vulling van dit grachtsegment kan aanwijzingen bieden voor de datering van het ontstaan van 't Ridderhof. Dit biedt op een regionaal niveau aanwijzingen over de algehele nederzettingsdynamiek in de periode van de late Middeleeuwen tot de 18^e eeuw. Bovendien is de archeologische kennis van de activiteiten binnen deze omgrachte sites vrij beperkt. Er is een duidelijke clustering van de hoevegebouwen, maar de overige activiteiten binnen een dergelijk terrein zijn meestal niet gekarteerd: men kan denken aan akkerbouw, moestuinen, waterputten, afvalkuilen, eventuele artisanale activiteiten, enzovoort. Op basis van de huidige dataset kan hierover geen uitsluitel worden geboden.

Uit het historisch kaarten- en fotomateriaal blijkt ook dat het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied een hoger gelegen gedeelte van het terrein is dat in akkerland is omgezet. Later is hier een voetbalveld aangelegd, maar dit lijkt slechts een vrij oppervlakkige impact op het voormalige akkerland te hebben gehad. In deze zone kan men dus nog de aanwezigheid van grondsporen verwachten, maar ook hier kan de aan- of afwezigheid ervan niet op basis van de huidige dataset worden uitgesloten

6. Op basis van de archeologische data kan inderdaad een verwachting worden opgemaakt voor sites uit de volle en late Middeleeuwen in de lager gelegen delen van het landschap en een verwachting naar sporensites uit de IJzertijd op de hoger gelegen delen van het landschap. Sporensites van andere archeologische en historische periodes kunnen evenwel niet worden uitgesloten.
7. Deze verwachting kan echter niet worden bijgesteld, aangezien de archeologische kennis van de omgeving eerder beperkt is.

8. De geplande werken binnen het onderzoeksgebied behelzen het aanleggen van een publieke parking, waarbij er van een integrale verstoring van het terrein dient uitgegaan te worden.

Op basis van deze data kan dus worden besloten dat er binnen het onderzoeksgebied een kans is op het aantreffen van archeologische sporen en structuren, met name sporensites uit alle periodes sinds het neolithicum.

1.2 Antwoord op de onderzoeksvragen

Voorafgaand aan het onderzoek is een aantal onderzoeksvragen gesteld, die onderliggend kader vormen voor de opzet van het onderzoek.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*

De beschikbare gegevens wijzen op een éénduidige stratigrafische situatie ("site zonder complexe verticale stratigrafie") waarbij de ondergrond is opgebouwd uit sedimenten uit het laat-Pleistoceen (Weichsel). De bestaande landschappelijke en geologische bronnen wijzen dus op een mogelijke bewaring van sporensites die onder de huidige teelaarde bewaard kunnen zijn. Steentijdartefactsites worden niet verwacht. De impact van de bodemerosie op de mogelijk bewaarde sporensites, zoals gekarteerd op de bodemkaart van België, zal uit een prospectie met ingreep in de bodem moeten blijken.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*

De bestaande historische en archeologische bronnen bieden enkel aanwijzingen over sporen uit de late Middeleeuwen. De historische hoeve 't Ridderhof komt voor het eerst op kaartenmateriaal voor in de 18^e eeuw en ook in de ruimere omgeving zijn verschillende sites met walgracht gekend.

- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*

Het betreft een omgevingsvergunning voor het bouwen van een nieuwe parking, met de uitbouw van twee landhoofden over de Meusbroekbeek en het aanplanten van nieuwe bomen. Heden wordt uitgegaan van een integrale verstoring van het terrein tot minimaal 1 meter onder het huidige maaiveld. Voor de landhoofden, gezien het feit dat er hiervoor nog geen concrete bouwplannen beschikbaar zijn, moet worden uitgegaan van een integrale verstoring van het bodemarchief.

- *Is verder (uitgesteld) vooronderzoek of onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Aangezien de aanwezigheid van archeologische grondsporen en structuren niet strikt kon worden uitgesloten, is een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk.

2 Vervolgtraject

2.1 Impact van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het onderzoeksgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaat uit een aanzienlijke verstoring van het bodemarchief door alle grondverzet voor het realiseren van de geplande werken. De geplande werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied omvatten reeds:

- Heraanleg van een deel van de bestaande Bollewerpstraat
- Het aanleggen van verhardingen voor de individuele parkeerplaatsen
- Het aanleggen van wegen binnen de parkeerzone
- Het aanbrengen van bomen
- Het inbuizen van een deel van de Meusbroekbeek

Gelet op deze geplande verstoringen van het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, dienen maatregelen genomen te worden teneinde deze archeologische waarden vast te stellen, te registreren en waarderen, en te behoeden van vernietiging.

2.2 Afweging van de te nemen maatregelen

Het volledige archeologietraject wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. In deze fase van het onderzoekstraject is een bureauonderzoek uitgevoerd en de onderstaande tabel geeft weer welke onderzoeksmethodes in het volledige archeologietraject MOGELIJK, NUTTIG, SCHADELIJK en NOODZAKELIJK zijn.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	JA	NEE	NEE	Op basis van het huidige bureauonderzoek is de kans op het aantreffen van aanvullende informatie over het onderzoeksgebied klein.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	De gracht van 't Ridderhof kan worden gedetecteerd, maar deze is reeds goed gekend uit het historisch kaartenmateriaal.
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	Kan aanwijzingen bieden voor de aanwezigheid van een archeologische site, maar biedt hierover geen uitsluitel.
Landschappelijke boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	De beschikbare aardkundige data bieden voldoende

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
					informatie om een inschatting van de bodemopbouw en de eventuele bewaring van paleo-horizonten te maken..
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	Er zijn aardkundige indicatoren dat de kans op het aantreffen van steentijdartefactsites zo goed als onbestaand is.
Proefsleuven	NEE	JA	NEE	JA	Aldus kan het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied worden ingeschat door een representatief deel van het terrein op te graven, na het voldoen aan de randvoorwaarden.
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat een proefsleuvenonderzoek -heden niet mogelijk- noodzakelijk dient te worden uitgevoerd, na het voldoen aan de randvoorwaarden (zie §Randvoorwaarden).

2.3 Bepaling van de te nemen maatregelen

8

Binnen het onderzoeksgebied wordt een nieuwe parking en overkapping van de Meusbroekbeek gepland, waardoor strikt gezien een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is. Gezien het feit dat het verslag van resultaten aangetoond heeft dat de kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische grondsporen reëel is, worden verdere maatregelen noodzakelijk geacht. Bijgevolg is een vervolgstategie bepaald teneinde eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen, te registreren en de aard en de bewaringstoestand ervan te bepalen. Concreet betekent dit dat een prospectie met ingreep in de bodem moet worden uitgevoerd, met name een proefsleuvenonderzoek in uitgesteld traject.

3 Bibliografie voor deel 10

Naslagwerken

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

De Smaele B. & Pieters H., 2019. *Resultaten van het archeologisch vooronderzoek aan de Landdijk te Asper (Gavere)*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 70, Gent.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 10

Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.



Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Web: www.hembyse.net

